

Dr. J. M. Jurák O.

Svatý Basil Veliký

Učitel Církve

VÍTĚZOVÉ

VÍTĚZOVÉ

měsíčník životopisů světců a služebníků Božích.
Šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braito O. P.
Redaktor: P. dr. Prokop Švach O. P.
Vychází 15. každého měsíce kromě prázdnin.
Redakce a administrace Olomouc, Slovenská 14.
Předplatné 28 Kč ročně.
Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem
Edice Krystal-knihovna, Olomouc.

Získal jste nám již nového odběratele pro časopis Vítězové?

*Jestliže ne, aspoň Vy nám zůstaňte věrný
v příštím ročníku! Kdo dluží předplatné,
toho prosíme o zaplacení co nejdříve!*

Příště vydáme životopis slavného českého jezuity P. Stanislava Vydry. Je třeba, abychom nyní tím více poukazovali na velké vzory své katolické minulosti. Musí se uznat, že náš časopis již v tomto ohledu učinil dosti, ale jak říkává nyníjší Sv. Otec ve svých promluvách, „nic není vykonáno, jestliže je třeba ještě něco vykonati“. Právě zde je ještě třeba u nás tolik vykonati v oboru české hagiografie, protože je u nás mnoho drahocenných perel ledabyle pohozených anebo zakopaných. Jestliže vždy bylo velkou snahou orientovati náš časopis v tomto směru, musí nyní tím více vyniknout tento rys naší revue. Ovšem nelze všechno naráz. I zde ještě mnoho vykoná čas. Při tom ovšem nemíníme nikterak se omezovati jen na starší vzory, nýbrž i na příkladné osobnosti českého katolicismu v moderní době. Že bychom jich neměli? Ano, možná více než se domníváme. Jenže my se i zde bojíme svých věcí, při své horlivé snaze obdivovati se cizím vzorům. Neznamená to však, že musíme vydávati jen české životopisy světců a velkých postav at už minulých či moderních. Náš časopis, i když je český, je napřed pro duchovní život. A ten je katolický. Kdekoliv tedy zavanul Duch Boží a vzbudil si světce, ať doma či v cizině, tam všude je naše místo, abychom zachytili tyto svědky lásky Boží. Nebyli by našimi světci, kdyby napřed nebyli zrozeni v lůně Matky Církeve.

1938 VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

Domenichino - Sv. Basil Veliký

DR. JERONYM M. JURÁK O. P.

Svatý Basil Veliký

Učitel Církve

U nejpozoruhodnějších postavách křesťanského učení patří svatý Basil Veliký a Učitel katolické Církve, s jehož jménem je spojená jediná mužská společnost, která byla založena v východní části církve. Společnost Učitelů patřila stejně východní části církve v Byzantské říši a též na východě v říši Fránků na západě.

Osobnost svatého Basila je tak mnohoboká, že jediné přívlastek „Veliký“ ho nejvýstižněji charakterizuje. Muž, jenž pro svou svatost, věcnost, moudrost a činnost se od současných lidí odlišoval jako prorok, apoštol a evangelista. Sv. Amfilochios Ikonický (343–394) píše o něm: „Velkého jména Basil, má slavný přechod Církve, zářící slavné pravdy evangelia... Vypěstoval a slavný sloup Církve Boží, maják theologie, ozdoba biskupů, planoucí výstavec Jeánovozrozeného, rozdávatel Duchů svatého... Hlasatel a učitel zákona a slova Boží, veliký Basil.“ – Theodoros Moprovstěnos (14425): „Omni veliký Basil, zářící světlo pravdy každého věku.“ – Sněm trullanský roku 682: „Basil, arabský cesarejské církve, jehož slavný pronikl celou církví, jehož slavný světlo každému věku.“ – Sněm trullanský roku 682: „Basil, arabský cesarejské církve, jehož slavný pronikl celou církví, jehož slavný světlo každému věku.“ – Sněm trullanský roku 682: „Basil, arabský cesarejské církve, jehož slavný pronikl celou církví, jehož slavný světlo každému věku.“

1938 · VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

ÚVOD

K nejpozoruhodnějším postavám katolického východu patří svatý Basíl Veliký, metropolita v Cesareji kapadocké. Jest jedním ze „čtyř velikých ekumenických učitelů“ východní Církve. Světcem a Učitelem katolické Církve, s jehož jménem je spojena jediná mnišská společnost, která byla pateri křesťanství na východě. Světec a Učitel patříci stejně východu jako západu, neboť i když se zrodil a žil na východě, přece jeho ostatky odpočívají ve Flandřích na západě.

Osobnost svatého Basila je tak mnohotvárná, že jediné přívlastek „Veliký“ ho nejvýstižněji charakterisuje. Muž, jenž pro svou svatost, učenost, moudrost a činnost už od současníků jest srovnáván s patriarchy, proroky, apoštoly a evangelisty. Sv. Amfilochios Ikonický (345—394) praví o něm: „Velkého jména Basíl, ona slavná pochodeň Církve, zářící slunce pravdy evangelia . . . Vynikající a slavný sloup Církve Boží, maják theologie, ozdoba biskupů, planoucí vyslanec Jednorozeného, rozdavač Ducha svatého . . . Hlasatel a učitel zákona a moci Boží, veliký Basíl.“ - Theodorus Mopsvestenus († 428): „Onen veliký Basíl, zářící světlo veškerého světa.“ - Sněm trullanský roku 682: „Basíl, arcibiskup cesarejské církve, jehož sláva pronikla celým okrskem zemským.“ - Pastýř, před nímž ustoupili císařové a jejich prefekti, který svou výmluvností zavřel ústa bludařů.

Doba, v níž svatý Basíl Veliký žil, dvě střední čtvrtě IV. století, měla mnoho podobného s rozhraností doby přítomné. Jest proto velmi časovým pohled na tohoto bojovníka Božího.

V Praze 26. října 1938.

Dr. Jeronym M. Jurák O. P.

K nejpozdějiším postavám katolického učení patří svatý Basíl Veliký, metropolita a Učitel církve. Jeho učení je základem východní církve. Svatý Basíl Veliký je jedním z „čtyř velkých“ učitelů církve. Jeho učení je základem východní církve. Svatý Basíl Veliký je jedním z „čtyř velkých“ učitelů církve. Jeho učení je základem východní církve.

Osobnost svatého Basila je tak mnohotvárná, že je těžké ji popsat. Byl to jeden z největších učitelů církve. Jeho učení je základem východní církve. Svatý Basíl Veliký je jedním z „čtyř velkých“ učitelů církve. Jeho učení je základem východní církve.

Doba, v níž žil, byla plná bojů. Svatý Basíl Veliký je jedním z „čtyř velkých“ učitelů církve. Jeho učení je základem východní církve.

V Praze 26. října 1938.

Dr. Jaroslav M. Jurek O. P.

Baronius v životě dodává: „Den jejího odchodu k Bohu zasloužil být zapsán do církevních pamětí a výročí památka tak zasvěcena nejsvětější ženě a matce svatých.“

1. SVATOŽAR RODINY

Svatým se nikdo nerodí, ale rodová tradice i ve svatosti může mít veliký vliv v utváření osobnosti a duchovního života potomků. Takovou rodovou tradici svatosti nacházíme v životě sv. Basila Velikého. Pokud můžeme zjistit Basilův rodokmen, setkáváme se se světci. Jeho dědové, snad první vynavači Kristovi mezi předky, i rodiče jsou v seznamu světců katolické církve.

Rodiče Basilova otce - Řehoř a Makrina byli - podle svědectví sv. Řehoře Nysenského - „co nejochotněji vše pro Krista přetrpěti“, a za císaře Maximina Daza úpěli ve vyhnanství v pralesích pontských (306—13). Nemenší křesťanské ctnosti osvědčili i rodiče Basilovy matky, jejichž jména sice neznáme, ale současník Maurinus praví: „Basilův děd se strany matčiny byl císařem připraven o život i statky.“

O Basilových rodičích čteme v římském Martyrologiu ke 30. květnu: „V Cesarei Kapadocké svatého Basila a jeho manželky Emelie, rodičů svatého Basila Velikého, kteří v době Galeriana Maximiana byli poslání do vyhnanství v pontských pustínách.“

Basil byl advokátem a učitelem řečnictví v Novocesarei v Pontu; Emelia, velmi jemná a vzdělaná žena, byla Kapadočankou. O ní se praví v Martyrologiu: „Po přetrpěném pronásledování, zanechávajíc své děti dědici svých ctností, odpočinula v pokoji.“ Baronius dodává: „Den jejího odchodu k Bohu zasloužil být zapsán do církevních pamětí a výročí památka tak zasvěcena nejsvětější ženě a matce svatých.“

„Nejsvětější žena a matka svatých,“ těmito slovy Baronius výstižně dovedl vyjádřit skutečnost, že kolik dětí měla Emelia, tolik svatých zasedlo na trůny v přibytých nebeských. Dala život deseti dětem: pěti synům a pěti dcerám; podle druhých čtyřem synům a šesti dcerám.

Prvorozeným byl Basil, jenž dostal jméno svého otce a které ozdobil největšími přívlastky, jež mohou k lidskému jménu býti přidány: svatý a Veliký. Z dalších synů známe jménem ještě tři: Naukracius, jenž byl obdařen všemi přednostmi těla i ducha, ale odešel na poušť, kde za pět let jako 27letý zemřel „stráven přílišnou láskou k Bohu“. Řehoř se sice oženil s urozenou dívkou Theosebii, ale stal se později knězem a biskupem v Nyse, podle níž dostal jméno a jeho žena se věnovala také životu mnišskému. Nejmladším ze všech dětí byl Petr, který se narodil při smrti svého otce; byl biskupem v Sebastě v Armenii. Z dcer známe jménem pouze jednu - Makrinu, jež byla ze všech dětí nejstarší a vychovatelkou svého nejmladšího bratra Petra. Vynikala svatostí a učeností. Po předčasné smrti svého muže, po jehož boku zůstala pannou, oddala se zvláště horlivě životu asketickému a stala se zakladatelkou mnoha ženských klášterů.

Dějiny se zmiňují o dvou sestřích - neteřích Basilových, které vstoupily do kláštera v Cesarei a pro svou horlivost ve službě Boží byly srovnávány s Marií a Martou, jež Ježíš miloval. Basil sám ve svých listech s úctou mluví o svých švagřích, manželech svých sester, o Artaviovi novocesarejském, o Soranovi, správci Scitika, o Pomeniovi, jenž se stal později biskupem satalenským a jehož nazývá „zřítelnicí svého oka“. Z ostatních příbuzných Basilových známe ještě jistou Paladii, jejíž příbuzenský poměr nemůžeme přesněji označit a švagrovou Teosebii, panenskou manželku svatého Řehoře Nysenského.

Vidíme kolem Basila rodinu svatých. Vžijme se do prvních století křesťanských a porozumíme ono-

mu neúnavnému závodění ve svatosti rodičů s dětmi a sourozenci mezi sebou navzájem.

2. BUDOVANÍ ZÁKLADŮ

Basil se narodil roku 329 nebo 330 v Novocesarei v Pontu. Někteří jako rodiště udávají Cesareu kapadoeckou; je však pravděpodobnější, že se narodil v sídle a působišti svého otce. Byl prvorozeným synem a proto jeho otec věnoval co největší péči jeho výchově a vzdělání od nejútlejšího mládí. Advokát Basil věděl, že nejlepším základem všeho vzdělání jest láska k Bohu. Jak hluboký vliv měla domácí náboženská výchova na budoucího Učitele Církve, poznáváme z jeho vlastních slov (List 210): „Odvážil bych se pochlubiti se v Pánu tím, že nikdy jsem neměl mylného názoru o Bohu a v tom ohledu nezměnil jsem svého úsudku, neboť tutéž nauku, kterou jsem jako chlapec o Bohu a blahoslavené Matce přijal, dalším poznáním spravedlivě rozhojňenu, jsem v sobě uchoval.“

Za to zachovává vůči svým rodičům nesmírnou vděčnost, která sálá z jeho slov (list 114): „Z největší Boží dobroty a laskavosti k nám a z milosti Pána našeho Ježíše Krista - od samého počátku svého života byl jsem v kázni křesťanských rodičů vychován, od nich jsem přijal poznání svatých Písem a tak mne uvedli k přijetí pravdy.“

Zvláštního významu a důležitosti mají tato slova právě z úst Basilových, jenž rozmach svého ducha přivedl na nejvyšší vrchol a následkem toho dovedl oceniti význam první školy, školy na klíně matky a otce i dobré babičky, svaté Makriny, s níž často přebýval na venkovském sídle Amesi v Pontu. Nesmírnou důležitost domácí výchovy pro celý život Basilův oceňuje již jeho současník Nicetas (I, c. 38), který tvrdí: „Dokonaleji a více byl mu jeho otec otcem, když jej oděl mravy a vědomostmi, než když jej tělesně zplodil.“

S hlubokým základem svatosti, křesťanského vě-

dění i citění přistoupil k veřejným zdrojům vědy. Basilův otec byl proslulým učitelem a jeho prvorozený syn usedá jako sedmiletý mezi žáky svého otce, aby se ihned stal „nejlepším ze všech“. - Až do smrti svého otce studoval řečnictví a filosofii v rodném městě.

Asi jako 17letý odešel do Cesareje kapadocké - „metropole věd“ - kde se spřátelil s biskupem Dianiem, k němuž vzhlížel s dětinnou úctou. Zde se setkal s Eustatiem, pozdějším biskupem v Sebastě, a prvně též se svým nejvěrnějším přítelem Řehořem Nazianským. Po jednoročním pobytu v Cesareji a v Palestině vedl Basila jeho lačný duch do Cařihradu, jenž byl hlavním městem východu nejen politicky, ale soustřeďoval ve svých zdech i nejslavnější řečníky a filosofy. Avšak v subtilnosti a hloubce podání nauky udržovaly si stále první místo Athény, kolébka řecké vzdělanosti. Proto Basil po dvouletém pobytu (asi r. 350) opustil Cařihrad a do Athén ho předcházela pověst znalce mnoha jazyků. Tam byl žákem nejslavnějších mistrů ve škole sofistů: Himeria a Proheresia.

Přátelé jsou charakteristikou studentova života. Basilovi vydává o jeho studentském životě vysvědčení jeho přítel ze studií v Athénách - svatý Řehoř Nazianský (Or. 43, c. 20): „Neměli jsme spolků s některými svými rozmařilými a požívačnými druhy, nýbrž jen s nejlepšími; ani se štváči. nýbrž s mírumilovnými a uklidněnými a s těmi, s nimiž obcování přinášelo hojný užitek . . . Všechno ostatní, co se týkalo slavností, divadel, hlučných schůzek a hostin, ponechávali jsme těm, kteří po tom toužili . . . Znali jsme jen dvě cesty: jedna byla přednější a vznešenější, totiž ta, která nás vedla do chrámů našich a k našim posvátným učitelům; druhá byla podřadná a menší důstojnosti, totiž ta, která nás vedla k učitelům světské moudrosti . . . Pro nás však nejdůležitější bylo a naší největší slávou, že křesťany jsme a se jmenujeme; tím jsme se nejvíce chlubili.“

Zářivý příklad studentského života vysokoškolského: kostel, škola, křesťanem být a se jmenovat, dobří druhové.

Basil měl za svých studií v Athénách nejlepšího přítele v Řehoři Nazianském, který ho následoval z Cařihradu, a jejich přátelství trvalo po celý život. Řehoř o tomto přátelství praví: „Takový byl soulad duší, že se zdálo, jako by to byla jedna duše, oživující dvě těla.“ Jejich soudržnost nezůstala bez vlivu na ostatní studenty. Mnozí stejně šlechtěného smýšlení se k nim přidružili. Basil byl vůdcem všech, a tak se jeví jako organisátor prvního katolického studentského kroužku.

Spolužákem Basilovým v Athénách byl též pozdější císař, nešťastný Julián Odpadlík. Ten jest zároveň výstražným dokladem, k jakým koncům spějí ti, kteří nekrácejí jako Basil - cestou první a vznešenější . . .

Basil dosáhl ve svých studiích znamenitých úspěchů. Sami athénští mistři neviděli v něm tak žáka, ale sobě rovného. Libanios, znamenitý řečník a filosof - sofista a učitel Basilův v Cařihradě - přece v retorice přiznává Basilovi prvenství: „Byli jsme přemoženi . . . v závodě uhlazených listů byl jsem přemožen. Ale byl to Basil, jenž zvítězil!“ - Vědomí, že byl poražen Basilem, mírnilo Libaniův zármutek. V dopise Basilovi prohlašuje: „Hle, poslal jsem ti list, při němž jsem se notně zpotil. Jak bych se nepotil úzkostí, píše muži, jehož pohotovost v úsudku by předčila i Platonovu moudrost a přesvědčivost Demostenovu v řeči? Proto moje řeč jest jako bys komára přirovnával ke slonu . . .“

Není proto divu, že správcové athénských škol usilovali, aby Basil ani uprostřed svých úspěchů nebyl s životem v Athénách spokojen a tušil svůj úkol dále na východě. Marné bylo přemlouvání. „V největším chvatu se vrátil“ do Novocesareje. Příčinou tohoto chvatu byla snad náhle vzbuzená touha spatřiti matku, neboť v té době mu zemřela babička a také otec. Bylo to roku 355. Odnášel s se-

bou v duši dokonale vybudované základy etnosti, moudrosti a vědy. Základy, které by mohly unést budovu osobnosti, pro niž byl Basil nazván Velikým a Učitelem celého katolického světa.

3. VEDEN DUCHEM

Ve svém rodném městě byl Basil nadšeně přivítán, ale nepobyl dlouho. Na naléhání svých přátel odešel do Cesareje kapadocké, kde přijal na žádost senátu výchovu mládeže a začal vyučovat retoriče. Netrvalo dlouho a stal se, podobně jako kdysi jeho otec, známý po celém východě svou učeností. Sláva světa ho však netěšila. Toužil po dokonalosti. V té době psal svému příteli (List 210, c. 2): „Pročítaje evangelium a poznávaje, že ke snaze po dokonalosti nejvíce přispívá, jestliže kdo prodá své statky a zisk rozdělí mezi potřebné bratry a vůbec nedopustí, aby mysl byla rozptylována starostí o vezdejší věci, proto jsem se snažil to vše naplniti.“

○ Veškeré jmění, jehož nabyt dědictvím a prací, prodal a peníze rozdal chudým. Vzdal se úspěšně zahájeného učitelského úřadu. Přijal asi roku 357 křest od biskupa Diania v Cesareji a odešel do tichých pustin, aby žil jedině Bohu. Pouště a pustiny Egypta, posvěcené modlitbami a kajícími nejstarších křesťanských poustevníků, byly prvním cílem touhy Basilova ducha, toužícího po dokonalosti. Slavný učitel usedá jako žák k nohám světa odumřelých poustevníků a vštěpuje si do srdce a myslí jejich naučení, moudrost života s Bohem. Jako dříve putoval z jedné školy do druhé, tak znovu začal putovat z jedné pouště do druhé: z Egypta do Alexandrie, z Alexandrie do Palestiny, do Celesyrie a Mezopotamie a všude byl nejpozornějším a nejpoctovějším žákem poustevníků ve škole svatosti.

○ O tomto svém putování vypravuje (List 223, c. 2): „Našel jsem opravdu mnoho poustevníků z Alexandrie, nemálo v ostatním Egyptě, pak jiné v Pa-

lestině, Celesyrii a Mezopotamii, na nichž jsem obdivoval strohost ve způsobu života, trpělivost v práci, nad jejich horlivostí v modlitbě a stálostí jsem uvažoval, když jsem viděl, že se nedají přemoci ani spánkem ani jinou nějakou nutností přírody a vždy zachovávali nezlomnou sílu ducha v hladu i žízni, v mrazu i nahotě, nestarajíce se o potřeby těla, ani sami ani nedovolovali, aby jiní se o jejich potřeby starali, ale svým jednáním ukazovali, jako by měli jiné tělo a zde na zemi jsou jen poustevníci a své přebývání mají v nebesích.“

Vrátiv se do Cesareje, byl Basil pevně rozhodnut věnovati se takovému způsobu života, jaký viděl na svatých poustevnících: Pachomiu, Pavlu Prosfákovi, obou Makariích, Pafnuciu, Kronu a jiných. Vyznává: „A sám jsem toužil, abych podle svých sil je následoval.“ - Doma však nenalezl ani svou matku Emelii, ani sestru Makrinu. Obě odešly už zatím do jakéhosi kláštera, který si zřídily na svém statku v Pustinách Pontu. Odebral se za nimi. Byl se svým přítelem Řehořem Nazianským smluven, že půjdou na poušť spolu, ale vlivem své sestry Makriny se rozhodl na něho nečekati. Řehoř byl vázán povinností zůstatu u svého starého otce-biskupa, kdežto Basil tím více spěchal do samoty v obavě, aby jej cesarejský biskup Dianeos nepřinutil přijmouti svěcení kněžské a nějakou církevní hodnost.

S matkou a sestrou nepobyl dlouho. Vrátil se do Cesareje, aby uspořádal své záležitosti. Dal se (asi roku 358) vysvětit na lektora a odešel na jakousi horu u řeky Iris, jež se z Arménie prodírá do Černého moře. V listě Řehořovi (Ep. 14) popisuje ono místo, hýřící přírodní krásou: „Hora je vysoká, pokrytá hlubokým a temným lesem. Na severní straně je svlažována křišťálovými a chladnými vlnami řeky... Dvě hluboká údolí a řeka činí ono místo téměř nedostupným, neboť boky jsou srázné, s vyčnívajícemi balvany. Je tam jen jediný přístup, a ten máme v moci. Naším obydlím je sluj pod převislou

skalou, od ní jest otevřený pohled do údolí a na řeku, řítící se s výše . . . Co bych měl říci o vonných výparech nebo o vycházející Jitřence, odrážející se na vlnách? O hojnosti květů a zpěvných ptáků? Jiný by to snad obdivoval, já však nemám kdy k tomu obracet svého ducha. Co bych však o tomto místě rád řekl, jest, že ač má množství plodů všeho druhu, pro mne chová nejlahodnější plody, totiž klid a mír. Nejen proto, že je vzdáleno hluku města, ale též proto, že nepřipouští ani nějakého pocestného, leda některého lovce. Neboť mimo to, o čem jsme se zmínili, jest v těchto končinách hojnost zvěře, ne sice medvědů a vlků - jako u vás - ale jelenů a stáda divokých koz, zajíců a jiných toho druhu.“

O způsobu svého umrtvování se nezmiňuje leč větou, že nemá kdy oddávat se obdivování krás květů a zpěvu ptactva. Neměl na to kdy, neboť jeho duch byl cele zaujat modlitbou, rozjímáním a zpěvem žalmů. Z plodů, jimiž příroda ho obklopuje, nejmilejší a nejlahodnější jsou mu klid a mír.

Řehoř Nazianský, jenž dlouho neodolal své touze následovati Basila do samoty a ještě před koncem téhož roku 358 odešel za ním, doplňuje způsob Basilova života: „Basil měl jeden šat, jeden plášť a na zemi prostřenou lož, ozdobou jeho příbytku bylo bdění a nejchutnějším jídlem chléb a sůl, střídavým nápojem onen, jehož v hojnosti bez námahy poskytovaly blízké prameny.“

Shledání Basila s Řehořem bylo velmi radostné. Řehoř si našel jeskyni nedaleko Basilovy. Oba se scházeli ke společným modlitbám, práci a ke společným úvahám. Řehoř však nemohl přece zůstat s Basilem. Starosti o staříckého otce nutily jej k návratu.

Ve svých listech vzpomíná na chvíle prožité s Basilem: „Dosud vzpomínám na společenství s tebou, k němuž jsme se sešli před nedávnem na Mataze, a zároveň na tvé úvahy, nad nimiž i nyní při vzpomínce - žasnu.“ - Mataza bylo buď jméno oné hory

nebo druhé jméno řeky Iris. - Řehoř lituje, že nemohl zůstat s Basilem a ve svých listech dává nahlednouti do podrobností jejich poustevnického života způsobem velmi poutavým a přímo žertovným. Píše Basilemu (List 4): „Musím se obdivovati tvému Pontu a pontické mlze nad tímto místem, pro vyhnanství jako stvořeným, s hrozivě nad hlavou čnějícími skalisky, tomuto koutu na konci světa, té myší díře, kterou nazýváš blýskavými jmény, jako „klášter“ a „škola“, kterou věnc hor spíše uzavírá než věnci, s její troškou vzduchu a slunce, jež dostáváš jen kominem. Musím velebiti onen těsný přístup, o němž člověk neví, zda vede do nějakého království nebo do podsvětí - pro tebe ovšem do království . . . - a řeku, jejíž hukot ruší ve dne i v noci, která má někdy tak kalnou vodu, že není k pití.“ - „A vstoupíš-li dovnitř: doupě bez střechy, bez dveří, krb bez ohně, bez kouře, vlhké stěny; k tomu hladová kuchyně. Musím stále myslet na chléb, na němž by sis vylámal zuby . . . A kdyby nebyla tvá matka, opravdu matka chudých, rychle přispěla pomocí, nebyli bychom už dávno na živu“ (List 5.) - „Přece však vážně: kdo mi vrátí opět ony krásné dny, jejichž strádání po tvém boku mi bylo rozkoší? Kdo mi dopřeje oněch zpěvů žalmů, oněch bdění, pozdvížení duše k Bohu v modlitbě, onoho duchovního a oduševnělého života? Kdo mi nahradí společenství srdcí mezi Bohem oblaženými bratřími? Kdo mi dodá povzbuzení ke ctnostnému životu, které mi zaručovaly psané zásady a pravidla? Kdo mi vrátí horlivost ke studiu Písem svatých a mně je bude odhalovati za vedení Ducha svatého? A abych také vzpomněl těch méně důležitých prací denních: nošení dříví, snášení kamenů ke stavbě, sázení stromů, zalévání sazenic! Kdo mi dopřeje znovu spatřiti zlaté platany, pod nimiž mnich blaženě odpočine, které jsem já sázel. tato živoucí znamení naší společné práce?“ (List 6.)

První údobí Basilova mnišského života bylo ukončeno tím, že buď koncem roku 359 nebo začát-

kem 360 přijal z rukou biskupa Dianea svěcení jáhenské.

4. ORGANISÁTOR ŘEHOLNÍHO ŽIVOTA

„Pustina za Basila, podobně jako za Jana Křtitele se proměnila v město pro množství těch, kteří k Basilovi přicházeli,“ - těmito slovy charakterizuje sv. Řehoř Nysenský výsledek pobytu Basila v pustinách. Stále více a více rostl počet učedníků kolem něho, takže by se na něho mohla uplatnit slova Písma (Gen., hl. 2): „Ustanovil jsem tě za otce mnohých národů - a rozmnožím tvé semeno jako hvězdy na nebi a písek na břehu mořském.“

Basil těžce nesl, že většina sluhů Božích, kteří opustili svět a nahrnuli se do pustin z touhy po dokonalejším životě, žili bez jednotného pravidla. Poustevníci žili úplně svobodně bez jakéhokoliv závazku k trvalému způsobu života a podřízenosti vůči osobnímu vedení. Poustevníci si vybírali místo i své vůdce pro duchovní život jen podle své osobní záliby. Vyskytla-li se nějaká pravidelnost, byla jen rázu zvykového. Basil tedy z vnuknutí Božího se kolem roku 360 rozhodl ve své poustce v Pontu napsat přesná pravidla a závazný řád pro všechny, kteří by chtěli pod jeho vedením a podle jeho vzoru sloužit Bohu.

Byla to velmi odvážná a smělá myšlenka, kterou Basil pojal, aby učinil aspoň částečně konec jakémusi amatérství řeholního života v poustevnictví a povznést je k dokonalému ideálu evangelické dokonalosti. Basil byl první, jenž dal Církvi první organizaci pro pěstování duchovního života, jež později byla označena pojmem a názvem řehole, řeholní řád. Svá pravidla vybudoval na trvalé závaznosti tří slibů: chudoby, čistoty a poslušnosti, jimiž se mnich jako třemi hřeby přibíjí na kříž s Kristem a vítězí nad trojím nepřitelem: tělem, světem a ďáblem. Poslušností podrobuje pýchu svého srdce Bohu, čistota řadí mezi anděly tělo, jež

stahuje člověka k zvířatům, chudoba osvobozuje duši od přítěží země a světa s jeho marným leskem.

Tři sliby tvoří širokou a pevnou základnu, na níž Basil vytvořil způsob řeholního života. Ke slibům přidal 368 pravidel, z nichž prvních 55 jsou delší, která ve formě otázek a odpovědí pojednávají o řeholním životě a dokonalosti; doplňkem pravidel jest 44 ustanovení o ctnostech. Jako dokonalý zákonodárce nevynechal Basil ani ustanovení o trestech proti těm, kteří by se proti slibům a pravidlům provinili. I zde je patrna velká moudrost Basila; rozlišuje velmi přesně mezi podstatným a případným, na překročení slibů určuje tresty přísnější, na přestupky proti pravidlům mírnější.

Vizme Basila ustanovení o třech slibech: O chudobě: „Zásobárna budiž společná pro všechny a nikdo ať nenazývá něco vlastním: ani šat ani obuv aniž něco z toho, co je nutno pro opatření těla, ale v moci představeného budiž, aby z toho, co bylo ve společném uloženo, přiděloval každému, co je mu případné k užívání.“ - O čistotě: „Co se týče doby před přijetím tohoto - totiž řeholního - způsobu života, je svobodno každému, pokud z Boží laskavosti zákony dovolují, následovati obvyklého způsobu života a vyvoliti si ženu; kdo však už dobrovolně se zavázal žiti tímto životem (řeholním), ten musí sebe sama střežiti pro Boha jako věc zasvěcenou Bohu, aby neupadl do svatokrádeže, kdyby totiž tělo, jež zasvětil Bohu, znovu poskvrnil návratem k všednímu užívání.“ - O poslušnosti: „Byla-li někomu se souhlasem všech svěřena správa, soukromá vůle všech jednotlivců musí zaniknout a všichni se mají přizpůsobiti učení svého Mistra a následovati jeho rozkazu, jenž velí, aby všichni byli poddáni vyšším mocnostem a kdo by jim odporovali, sami sebe by ztratili. Dále pak dokonalá poslušnost poddaných vůči představeným jeví se v tom, že nejen na jeho pokyn se zdržuje věci zlých, nýbrž že ani toho, co je chvályhodné, nekoná bez jeho rozhodnutí.“

9 Povahu Basilových předpisů o řeholním životě nejlépe vyjádřil Řehoř Nazianský (Or. 43, o. 62): „Ačkoliv život poustevnický a život společný velmi se od sebe lišily a různily v mnohém - Basil znamenitě oba způsoby života mezi sebou srovnal a smísil, aby ani rozjímání netrpělo společenstvím ani činnost nebyla bez rozjímání.“

Podle Basilova vzoru Makrina, jeho sestra krví i duchem, organizovala a upravila řeholní život panen a žen. Basil pro ně napsal obdobná pravidla jako pro muže. - Reforma mnišství provedená Basilem měla pronikavý vliv na život a rozvoj Církve. Z této základny vyrostl bohatě rozvětvený strom řeholního života, jenž až dodnes a stále vyrážeti bude nové svěží výhonky s hojnými květy svatosti a plody práce v nejrůznějších řeholích.

5. POHLED DO DUŠE

Basil byl osobností, jejíž duchovní bohatství nepřipouští nijaké jednostrannosti. Následkem toho ani jeho činnost se nemohla omezit výlučně na jeden obor. Vzdělání měl na svou dobu opravdu univerzální. Byl filosofem i theologem, řečníkem i vychovatelem, znalcem jazyků, cestovatelem i poustevníkem, organizátorem i mystikem. V harmonii své osobnosti slučoval vlastnosti zdánlivě protichůdné v jednoduší celek, takže byl dokonale uzpůsoben k tomu, aby si z něho Prozřetelnost učinila nástroj na obranu Církve a postavila ho na vedoucí místo Církve bojující i učící.

Mystickou hloubku Basilova duchovního života odhaluje s jemným taktem jeho přítel Řehoř Nazianský, když ve svém listě mu připomíná chvíle společných meditací v horské poustce. Velmi oblíbenou modlitbou poustevníků bývaly žalmy. V nich odráží se jako v paprscích slunečních život duše v náručí Božím. Basil a Řehoř byli odchovanci nejlepších tehdejších biblických škol a proto tím více pronikali krásu a hloubku žalmů.

Basil si rád dával vykládat žalmy od Řehoře a na to navazuje Řehoř ve svém listě: „Vykládal jsem ti žalm 72., neboť tak jsi rozkázal a mně se neslušelo odporovati... Mezi tím, co jsem mluvil, ty, jako bys byl zasažen nějakým šípem, rozpráhnul ruce k nebi, obličej máje obrácen k východu, neboť k východu jsi mohl hleděti, zvolal's: „Díky tobě, Otče a Stvořiteli lidí, že nás také bez našeho vědomí utváříš správné a skrze vnějšího člověka očisťuješ vnitřního a protivnými věcmi nás přivádíš k blaženému cíli.“ Víš, že tato slova jsi proslal bez sebe.“

Při poustce Basilově povstal klášter a také škola. Tato byla výsledkem jeho apoštolské horlivosti. Z rozjímání o velikosti a lásce Boží nevyhnutelně se rodí touha učiniti též jiné šťastnými v Bohu. Charakteristiku Basila jako apoštola podává Rufinus (Lib. 2, c. 9): „Basil obcházíje města i venkovská sídla Pontu svými slovy a kázáními počal liknavé a o budoucí věci málo pečující duše onoho lidu rozplameňovati a ztuhlost dlouhé nedbalosti odstraňovati. Naučil je nedbati světských marností a přijímati jeho zřízení, scházeti se vespolek a budovati kláštery; naučil je hleděti si modlitby, žalmů a hymnů, míti péči o chudé a poskytovat jim slušné příbytky i nutnou obživu; panny vzdělával, jak mají vésti život čistý a cudný a ukazovati tak způsob života všem žádoucí. A tak v krátku změněna byla tvářnost oné krajiny, jako by na suchém a úhorovitém poli vyrostlo slibné osení a objevilo se radostné štípení vinice.“

Basil tedy často opouštěl svou poustku, aby kradl duše světu a sváděl o ně zápas s peklem. Tato apoštolská činnost rozmnožovala řady jeho následovníků, dávala podnět k zakládání nových a nových klášterů. Spojení života mnišského, rozjímavého s činným, v životě Basilově odhaluje nám hlubiny jeho duše a ukazuje vrchol duchovního života.

6. NA PŘEDNÍ STRÁŽ

Zatím co byl Basil ve své poustce, rozpoutala se v jeho rodném městě Cesarei bouře proti Církvi. Starý a bázlivý biskup cesarejský Dianeos byl ve vleku arianismu, chráněného císařem Konstantem, takže docela podepsal roku 361 ariánské znění vyznání víry, formované na lžisněmu v Cařihradě, v němž byl obsažen blud o různosti podstaty Ježíše Krista od Otce. Jakmile se o tom Basil dověděl, opustil poustinu a vrátil se do rodného města, aby čelil arianismu a starého Dianeos přiměl k odvolání bludu. Skutečně jeho vlivem Dianeos odřekl se roku 362 před svou smrtí veřejně arianismu.

Po Dianeově smrti shromáždili se okolní biskupové podle tehdejšího zvyku k volbě nového biskupa pro Cesareu. Zvolen byl roku 362 katechumen a senátor Eusebios, jehož po křtu vysvětili na biskupa. Eusebios celkem nerad se ujímal úřadu. Postřádal theologického vzdělání i zkušenosti v církevních záležitostech. Ohlížel se proto po někom, v němž by měl vydatného pomocníka a rádce a zastánce. Nemusil hledat dlouho. Basilova osobnost příliš vynikala, než aby mohl býti přehlédnut. Požádal ihned Basila, aby přijal svěcení kněžské, opustil trvale poustinu a stal se Eusebiovým pomocníkem ve správě diecése. Basil vyhověl. Řehoř Nazianský při této příležitosti praví (Or. 43, c. 8): „Mnohonásobná Boží dobrota a starostlivost o lidské pokolení - Basila uvedla do posvátného stavu kněžského a dala tak Církvi zářící pochodeň, jež by skrze město Cesareu svítila celému světu.“ - Tak byl Basil získán pro veřejnou církevní činnost.

Basilův život a kněžské působení v Cesarei líčí Řehoř Nysenský (Život Bas.): „Když byl Basil vysvěcen na kněze, změnil místo svého života, nikoli však způsob... Jako svou snahou pomáhati bližnímu proměnil poušť v město, tak ve městě žil jako v poušti a nedal se ani množstvím lidí a zaměstnání odvrátiti od přísného způsobu života.“ - Basil

byl biskupovým kazatelem a zástupcem ve styku s lidmi. Basil byl „pevný, ale podivuhodnou dobrotivostí obdařený“, takže přitahoval k sobě zástupy. Byl tak zaměstnán, že neměl ani kdy psáti svým přátelům na poušti a když si mu stěžovali, že nepíše, omlouvá se: „Takový nával nejružnějších prací, jimiž jsem zaměstnán, bude omluvou, jestliže nepiši.“ - V tomto novém úřadě střetl se někdy s svým bývalým spolužákem císařem Juliánem Odpadlíkem, jehož nenávisť proti katolické Církvi se vybíjela na katolicky věrné Kapadocii a Cesarei hrozil zbořením (Bas. list 40 a 41). Odpadlík své hrozby nesplnil, protože roku 363 ztratil korunu i život.

Obliba, které Basil dosahoval u lidu, stala se časem nepohodlnou biskupovi Eusebiovi. Jat žárlivostí, zbavil Basila správy diecése. A ten bez ohražování, bez váhání opustil město a odešel do své poustky v Pontu. V lidu vzniklo jitření a část šlechty a lidu se proto od biskupa odtrhla a Basilovým odchodem se cítila dotčena celá Kapadocie. Proto Řehoř Nazianský zakročil u Eusebia, jenž sám už nejvíce pocítoval, koho ztratil, aby Basil byl povolán zpět na své místo. Řehoř sám se za ním vypravil do pouště, aby jménem Eusebiovým, duchovenstva i věřících pohnul Basila k návratu.

Basil poznáváje v tom vůli Boží vyhověl. Bylo ho v Cesarei tím více třeba, čím více v té době nástupce Juliána Odpadlíka císař Valent (364—75) usiloval získati toto město pro arianství. Kapadocie byla proslulá svou věrností katolické víře a proto všechna nenávisť ariánského vladaře se obracela proti její metropoli Cesarei, kde chtěl využití nastalých zmatků k zákroku a dosaditi ariánského biskupa. Basil věděl, že ho čeká těžký úkol a proto vzal s sebou jednoho z nejzdatnějších svých žáků - Filemoncia.

Eusebios i lid roku 365 přivítal Basila znovu v Cesarei, takže císař Valent ztratil všechnu naději získati město pro arianství a zahanben je koncem

téhož roku opustil. Eusebios svěřil bez výhrady správu své diecése Basilovi a ve všem byl poslušen jeho rad. Řehoř Nazianský charakterizuje jejich vzájemný poměr (Or. 43, c. 35): „Eusebios vedl lid, Basil vůdce; proto přijímal jeho pomoc a když on vládl, myslil, že sám vládne.“ - Basil byl tak postaven na přední stráž víry a Církve.

7. PROTI NÁPORU BLUDARŮ

Císař Valent vrátil se koncem roku 366. ze svého vojenského tábora u Karpat do Cařihradu a odtud táhl s vojskem znovu na východ. Valent byl arián a proto cestu na východ mu upravoval prefekt císařského dvora Modestus tím, že sesazoval katolické biskupy a na jejich místa dosazoval ariány. Ve všech provinciích, jsoících v části říše spravované Valentem, rozléhal se pláč, neboť - „těm, kteří se jeho bezuzdné žádostivosti vzpírali, byl majetek zabavován, oni posíláni do vyhnanství, odsuzováni k ztrátě cti, do žalářů, do okovů a k bičování a ke všem jiným co nejtěžším trestům“ (Řehoř Nys., Život Makriny).

Když přišel císařský prefekt do Cesareje, dal si zavolat rovnou Basila, neboť viděl, jaký vliv měl na biskupa a celou Kapadocii. Udeřil na něho, aby se přidal k arianství, doufaje, že Basilem by získal všechno. Sliboval, hrozil, ale marně. Prefekt vida, že Basila ani sliby ani hrozbami nepřemůže, hledal kompromis. Basil měl získat přízeň císařovu a vše s ní spojené za jediné slůvko „homoúsios“ (consubstantialis), které měl vynechat v vyznání víry a kterým se vyjadřovala katolická pravda, že Syn Boží je stejné podstaty s Otcem. Basil prohlásil: „Jsem dalek toho, abych něco vynechal nebo přidal ve vyznání víry, že ani by mi nenapadlo změnit pořadí slov v něm.“ -

Basil se postavil jako nerozborná hráz proti lavině arianismu, hrozící zavalit celou Kapadocii. Jeho vítězství nad prefektem bylo tak dokonalé,

že ani sám císař se hned neodvážil nového útoku. Basil využil nastavšího příměří, aby celou diecési, všechny věřící upevnil v katolické víře. Neomezil se na město. Vycházel do širého okolí, takže se nedivíme, když ho slyšíme při kázání pronést slova (Hom. a žalm 114): „Mám-li se ospravedlnit, proč jsem tak dlouho u vás nebyl, příčinou toho bylo, že jsem se zdržel řízením v jiné církevní obci, která je nemálo od vás vzdálena a cestu jsem mohl vykonati teprve během dnešního dne.“ - Řehoř Nysenský vysvětluje podrobnosti: „Neboť když v jednom chrámě mučedníků lid čekal na Basila od půlnoci až do poledne, jakmile přišel, takto se omlouval.“ Jistě bylo slovo Boží z úst Basilových vzácné, když věřící neváhali na něho tak dlouho čekati. Dychtivost po slově Božím, která dnes zasluhuje následování.

Basil neznal ani únavy ani oddechu ve své apoštolské činnosti. Poznáváje, že v boji proti bludu nestačí jen všeobecné kázání, že je nutno věnovat také pozornost jednotlivcům, protože každý člověk sám má jiné osobní potřeby a také pochybnosti, na které se ve veřejném kázání kolikrát nemůže bráti zřetel. Basil pro sebe a ostatní kněze dal tedy takovou zásadu (Hom. 11): „Je nutno, abychom my, kterým byl svěřen úřad učitelský, byli vždy připraveni a v každé době ochotni poučovati a zdokonalovati duše; tu veřejně před celou Církví přesvědčivě kázati, hned zase soukromě každému dovoliti přístup, aby se nás mohl podle svého mínění otázati.“

V apoštolátě Basil nezapomínal ani na tělesné potřeby, neboť věděl dobře, že mnohdy bída hmotná bývá začátkem bídy duchovní, a bludaři předstíranou dobročinností svádějí chudé, proto velkou péči věnoval zaopatření sirotků, vdov a pocestných. Zvláště za krutého hladu roku 367—8, který za vlády Valentovy na východě zuřil, všemožně se staral o hladovějící v Cesarei a okolí: prodal znovu svůj majetek, otvíral veřejné jídelny a sám v nich posluhoval.

Náboženský život na východě v té době se podobal rozbouřenému moři. Nejrůznější bludaři, jako ariáni, eunomiáni, aleciáni, fotiniáni, eustachiáni a jiní snažili se zuřivě získat co nejvíce přívrženců. Katolíci pak odpírali jakékoliv obcování s nimi, ba mnohdy nechtěli přijímat svátosti od biskupů a kněží, kteří sami byli pravověrní, ale někdo z jejich příbuzných nebo přátel byl bludařem nebo příznivcem bludařů. Ještě trapnější bývalo postavení těch, kteří jednou byli bludaři, avšak zřekli se bludů a učinili vyznání víry katolické, neboť mnozí katolíci jim nedůvěřovali a stranili se jich.

To všechno se Basila velmi bolestně dotýkalo, proto navrhl, aby v každé církevní oblasti bylo na všeobecném shromáždění věřících katolíků vyvoleno několik biskupů požívajících obecné důvěry ve věcech víry, kteří by byli základem jednoty a míru mezi katolíky, neboť s kým by se oni stýkali a komu oni by vydali vysvědčení o pravověrnosti, ten měl být ode všech uznáván a přijímán za pravověrného katolíka; naopak zas, kdo by se jich stranil, měl být pokládán za bludaře nebo podezřelého z bludu. Provedení tohoto plánu mohlo velmi přispět k uklidnění poměrů, ale Basil, ačkoliv na to vynaložil mnoho sil, mnoho psal, mluvil, cestoval, přesvědčoval, přece se toho nedočkal. Až sněm cařihradský za císaře Theodosia poznal jeho velikost a užitečnost a nařídil jeho uskutečnění pro celou církev.

Bludařství nerozhloďovalo jedině východ, nýbrž ohrožovalo celou církev. Basil proto správně viděl, že k vymýcení bludařství na východě je nutná těsná spolupráce se západními biskupy. V jednom svém listě (List 66, c. 1) psal sv. Atanáši: „Stále i ve své skromné znalosti věci více poznávám, že jedině tak se může pomoci našim církevním obcím, jestliže s námi budou spolupracovat západní biskupové.“

Jeho vlivem bylo vysláno poselství do Říma, v němž byli Eustachios Sebastenský, Silvan Tar-

senský, Theofil Kastabalitanský, jako reprezentanti východního kléru, kteří složili před papežem Liberiem vyznání víry a odevzdali listy západním biskupům. Odpověď papežova a listy západních biskupů byly východním odevzdány na oblastním sněmu v Tianě, kam se dostavil též Eusebios s Basilem. K dalšímu upevnění spolupráce východu se západem a míru v církvi byl smluven sněm, který se měl konati v Tarsu v Cilicii na jaře roku 368. Císař Valent konání sněmu znemožnil.

8. ARCIBISKUPEM V CESAREI

Arcibiskup Eusebios po šesti letech vlády zemřel roku 370 v náručí svého pomocníka - Basila. Jakmile se zpráva o smrti cesarejského arcibiskupa roznesla po okolních krajích, sešli se biskupové k volbě nové hlavy nejen pro stolec cesarejský, nýbrž tím i pro celou exarchii. V Cesarei nebylo o osobě nového pastýře pochybností. Na Basila upírala své zraky jak nejvybranější část obyvatelstva, tak všechno duchovenstvo i mniši. Avšak intrikami arianského dvora císaře Valenta byla rozdmýchána proti němu nečekaná opozice.

Po smrti Eusebiové Basil těžce onemocněl a pozval si svého přítele Řehoře Nazianského, aby ho navštívil a pomohl mu připravit vše potřebné k volbě. Dříve než tento přišel, zotavil se Basil do té míry, že za vzniklých sporů o osobu nového arcibiskupa mohl z města nepozorovaně utéci, aby svou přítomností nejitřil myslí odpůrců a zároveň se ztratil s očí svým přátelům v naději, že tak obě strany snáze se shodly na osobě jiného kandidáta. Řehoř tedy Basila v Cesarei nezastihl. Nevěda, kde ho hledat, vrátil se do Nazianzu. V domnění, že Basil nemoc jen předstíral, činil mu výtky: „Zavolať jsi mne do metropolitního města, když měla být porada o volbě biskupa. Ale jak skvělé jsi užil záminky: předstíral jsi nemoc...“

Basilův útěk byl ospravedlněn jeho velikou láskou

k míru, pokorou a bázní před tak vznešeným a odpovědným úřadem. A když pozval do Cesareje znamenitého theologa Řehoře z Nazianzu, chtěl všechny upozornit na něho jako nejvhodnějšího kandidáta. Řehoř však to vycítil a svým rychlým opuštěním města Basilův plán zmařil a jemu zvláštním listem domlouval, aby se nevyhýbal nabízenému úřadu (Naz. Ep. 18): „Kdo by mohl tebe, Basile, opustit a na jiného svou pozornost obrátit? Jak by mohl upustit od tebe, jenž jsi zapsán na rukou Božích, jenž neznáš jha manželství, nemáš žádného vlastnictví, jsi živ jako bys neměl krve a těla, jsi mistrem slova a mezi filozofy nejznamenitější?“

Kromě toho se snažil Řehoř pracovat pro Basila i v samé Cesarei. Psal v jeho prospěch duchovenstvu, mnichům, velmožům i senátorům a všemu lidu. Také Řehořův staříčkový otec, biskup v Nazianzu, psal Cesarejským a tam shromážděným biskupům, že dává svůj hlas Basilovi: „Jsem jen nepatrný pastýř a nepatrného stáda představený, a mezi posledními sluhy . . . Svítlnou těla, jak učí Písmo, jest oko; nejen to, které jest a na těle se vidí, ale také, které duchovně vidí a je viděno. Svítlnou Církve jest biskup . . . Když tedy všem církevním obcím má se věnovat největší péče jako tělu Kristovu, tím více vaší, která byla od pradávna a jest matkou a hlavou mnohých církevních obcí a na niž celá křesťanská veřejnost patří . . . Když jste tedy podle církevního pravidla k poradě, již o té věci máte, pozvali i nás, my však stářím a nemocí přemoženi nemůžeme přijít. Nemůžeme-li přijít skutečně, činíme vše, co učiniti můžeme . . . Ostatně ze všech, kteří u vás ve vážnosti jsou, nikomu nemůžeme dát přednost, nikomu před naším synem Basilem, knězem Boží velebnosti nejmilejším - toto pravíme za svědectví Božího - mužem, který je čistého života i řeči, jenž jediný ze všech může se postavit proti nepřizní doby a rozmachu bludařů . . .“ - Buďte-li poslechnuto této rady, dává jemu svůj hlas a zvolenému Basilovi vkládá své ruce. Dopadne-li

však volba jinak, nechce míti na ní nijaké účasti a odpovědnosti.

V Cesarei povstal zmatek z tohoto rázného zásáhnutí staříčkého biskupa nazianského, za nímž stál i jeho syn Řehoř. Namítali jen, že nyní je Basil nemocen a slab. Řehoř vtipně odpověděl: „Myslím, že nehledáte zápasníka, nýbrž biskupa; v takových vyzařuje síla Toho, jenž slabé, kteří takovými jsou, podpírá a posiluje.“

Když ani tím nebylo dosaženo dohody, zavolal Řehoř na pomoc svatého muže a biskupa Eusebia Samosatského, který neváhal vydati se na cestu do Cesareje. Jeho příchod znamenal rozhodný obrat, který Řehoř popisuje stručnými slovy (Or. 43): „Přišel Eusebios Samosatský, muž slavný a planoucí horlivostí, přišel z dalekých krajů povzbuzen Duchem svatým, jehož statečností a moudrou přímlovou se stalo, že všichni se shodli na Basilovi.“ A jinde praví: „Zvítězil Duch svatý skrze Eusebia . . .“

Roku 370. byl Basil povýšen na arcibiskupský stolec v Cesarei Kapadocké a tím se stal exarchou nad 11 provinciemi. Baronius k této události podotýká (An., tom. 4, fol. 227): „Jest velké důležitosti, že tak znamenitý muž byl povolán ze skalních slují a jako pochodeň postaven na svícen, aby poskytoval světlo všem, jako slunce, když z mraků na východě vychází a stejně osvětluje i západ.“

9. PASTÝŘ DUŠÍ

Basilovo zvolení bylo uvítáno s jásotem. Basila nalezli v jeho úkrytu a ve slavném průvodu dovedli do Cesareje. Eusebios ze Samosatu a Řehoř z Nazianzu pomazali ho na biskupa. Řehoř Nazianský tvrdí (Or. 43), že Basil se vracel od svěcení jako mladík, plný svěžesti s očima planoucima nadpřirozeným žářem . . . Potřeboval jasného oka, aby se svého trůnu mohl přehlédnouti svou rozsáhlou exarchii a viděl její potřeby i hrozící nebezpečí.

V době zmatků před volbou nového metropolitou vetřeli se na některé uprázdněné biskupské stolce biskupové ariánští, kteří byli příčinou, že několik katolických biskupů na venkově, mezi nimi i Basilův strýc Řehoř, biskup-sufragán v Kapadocii, postavili se proti novému metropolitovi. Basil však svou trpělivostí a mírností dosáhl brzy obnovení míru ve své arcidiecési. Basilovi se podařilo odbojně získati do té míry, že se stali jeho nejoddanějšími stoupenci a podle svědectví Řehoře Nazianského možnosti odloučiti se od něho se obávali právě tak jako možnosti odloučiti se od Boha. To byl ovšem velkolepý úspěch pastýřské moudrosti Basilovy.

Basil horlivě zastával přesvědčení, že první povinností pastýře duší je krmiti je slovem Božím. Sám kázával téměř každodenně a od tohoto svého zvyku neupustil ani jako metropolita. Mezi jeho posluchači bývalo duchovenstvo, lidé urození, vzdělání i prostí, dělníci a řemeslníci - všichni byli přitahováni jeho výmluvností.

Basil byl - jak můžeme dokonale poznat z jeho zachovaných kázání - znamenitým řečníkem, ale přece někdy se mu zdálo, že jeho kázání nejsou tak dokonalá, aby se mohla srovnávat s horlivostí posluchačů. Sám někdy cítil vyprahlost, kterou s sebou přináší mnoho starostí a práce se správou rozsáhlé metropole v bouřlivých dobách a nemoc. Jednou se proto omlouvá ve svém kázání (Hom. na žalm 59) a přirovnává se k matce, která dává dítěti prs, i když ví, že nemá v něm mléka, jen aby dítě utišila a upokojila, tak i on káže, aby jejich touhu po kázání aspoň svým hlasem uspokojil.

O horlivosti lidu i o způsobu lidových pobožností vypravuje sám Basil: „Lid vstává v noci a prosí o dar modlitby, kterou zahajuje kajícím vyznáním Bohu a vytrvává v ní v slzách po dlouhou dobu, od modlitby přecházejí k žalmování. Při zpěvu žalmů jsou rozděleni na dvě části a verše střídavě zpívajíce ze zpěvu čerpají povznesení srdcí, látku roz-

jímání pro své mysli a zbavují se všech marných myšlenek. Při zpěvu žalmů jest jeden určen, aby začínal a ostatní se připojují. A tak střídajíc zpěv s modlitbou, ztráví noc až do rána. S nastávajícím svítáním všichni jako jedněmi ústy a jedním srdcem říkají kající žalm, ba někteří i vlastními slovy prosí o smilování.“ - Právem pak mohl v jednom kázání zvolati (Hom. 4. na Hexamer.): „Jestliže moře je krásné, dobré a chvályhodné u Boha, oč více toto shromáždění, v němž mísí se hlasy mužů, žen a dětí v modlitbě, která pak jako vlna příboje na břehu mořském splývá v jedno a vznáší se k Bohu.“

Basil byl hlasatelem častého svatého přijímání, věda, že čím více a častěji se věřící sytí Tělem Kristovým a napájejí jeho Krví, tím více cítí a těsněji se přimykají také k jeho mystickému tělu - Církvi. Pozoruhodný doklad jeho nadšení pro časté svaté přijímání a také toho, že skutečně časté svaté přijímání bylo v obyčeji v církevních obcích jím spravovaných, nacházíme v jeho listě jedné patriciice: „V jednotlivých dnech přijímání a brátí účast na svatém Tělu a Krvi Kristově jest dobré a užitečné, neboť on sám řekl jasnými slovy: Kdo jí mé Tělo a pije mou Krev, má život věčný. Neboť kdo by pochyboval, že častěji se spojovati s Životem neznamená nic jiného, než častěji žítí? U nás čtyřikrát do týdne přijímáme: v neděli, ve středu, v pátek a v sobotu, ale též i v jiné dny, když se slaví památka některého mučedníka.“

Basil často navštěvoval nejrůznější města a končiny své diecése a všude usiloval o povznesení duchovního života a čistotu mravů jak mezi lidem, tak i mezi duchovenstvem. Dbal na zachování církevních předpisů o manželství, stavěl nové chrámy, nemocnice a jiná charitativní zařízení. U Cesareje vybudoval obrovský domov pro chudé, který byl pojmenován podle něho - Basilias. Bylo to úplné město, s vlastním chrámem, se zvláštními domy pro různě nemocné, pro poutníky, ošetřovatele; ozdra-

vovny, dílny byly též ve zvláštních domech. Mimo to potíral všechny pokusy o uvolnění církevní kázně, zvláště svatokupectví. V Kapadocii se vyskytlo několik biskupů, kteří od těch, kteří byli vysvěceni na kněze, vybírali jistý poplatek (Ep. 53); proti tomuto jednání vystoupil Basil rázným rozhodnutím, že každý, kdo by se toho ještě odvážil, byl samým činem zbaven svého úřadu. - Venkovští biskupové, tak zvaní „chorepiskopoi“, kteří až do 8. století bývali na východě zástupci diecesánního biskupa ve venkovských městech, ale ve všem úplně na něm závislí, osobovali si někde právo světit nové kněze bez vědomí a souhlasu svého arcipastýře. Basil tedy vyzval všechny své venkovské biskupy, aby mu předložili seznam všech svých kněží a osob zaměstnaných ve chrámové službě, s poznámkou, kdy a od koho byl každý z nich do svého úřadu dosazen. Všichni, kteří dostali nějaký církevní úřad bez vědomí diecesánního biskupa, byli zařazeni do stavu laiků. Požadoval pečlivou přípravu kandidátů stavu kněžského. (List. 54.)

Basil dbal také o to, aby život jeho kněží byl co nejvíce bezúhonný. Bylo sice dovoleno mužům se oženiti dříve než byli vysvěceni na kněze, ale nebylo to dovoleno kněžím ovdovělým a těm, kteří přijali kněžské svěcení jako svobodní. Sněm nicejský roku 325 ustanovil podmínky, za kterých by mohli míti kněžší cizí osoby ženské ve svém domě k obsluze. Basil vyžadoval zachovávání těchto předpisů. Když jistý kněz Paregorios, již 70letý, se považoval za vyňatého z onoho zákona a vzal si do domu ženu mladší, než nařízení dovoľovalo, Basil mu pohrozil vyloučením z Církve a psal mu (List 55): „Vyžeň ji tedy ze svého příbytku a pošli do kláštera: ať přebývá mezi pannami a ty služ mezi muži, aby jméno Boží pro vás nebylo tupeno.“

Jako arcibiskup neupustil od přísné mnišské kázně ani ve svém soukromém životě. Co požadoval od jiných, sám zachovával. Jeho dvůr byl velmi skrovný. Rehoř Nazianský o něm dosvědčuje:

„Dobrovolnou chudobu, kterou pro Krista před biskupstvím miloval, nikdy neopustil... Žádného dvora ani k vůli reprezentaci, ani k vůli pohodlí nevydržoval... Měl u sebe jen několik písařů a notářů, kterých používal k opisování a sepisování svých knih a listů.“ - Ve všem byl milovníkem pořádku a kázně. I jim určil, jak mají psát, ba jak držet pero, aby písmo bylo úhledné a vzhled listů co nejpříjemnější. - Byl tak střídmy, že ve svém domě neměl ani kuchaře. Jeho pokrm se skládal z několika listů zeleniny, kousku chleba a trochy nakyslého vína. Tento pokrm, jak se přiznává, si připravoval sám: „Kuchaře nepotřebujeme, neboť v našem domě jest umění kuchařské úplně zanedbáno a nůž u nás krve neprolévá,“ to znamená, že masa vůbec nepožívá.

Basil byl opravdu vzorným pastýřem duší sobě svěřených: přísný k sobě a spravedlivý ke všem. Pamětliv Kristových slov, že dobrý pastýř dává život za ovce své, jeho pastýřská horlivost a láska k duším se obzvláště projevila, když musil hájiti duše a Církev proti mocným tohoto světa, a opravdu byl ochoten dáti život za ovce své.

10. OBHÁJCE SVOBODY CÍRKVE

Pastýřská horlivost Basilova nebyla vhod ariánům a ostatním nepřátelům katolické Církve. Zalovali na něho u císařského prefekta; o jeho úspěších ve správě diecése se dověděl tedy i císař Valens, který ve své pekelné zášti proti katolíkům už našel způsob, jak Basilovi ztížit, buď úplně nebo aspoň částečně znemožnit blahodárné řízení exarchie. Císař nejprve rozdělil roku 371 Kapadocii na dvě části politické a uvalil na ně velká břemena. Z toho vznikla nespokojenost mezi lidem. Marně Basil zakročoval proti nespravedlivým a krutým daním, jež byly vymáhány ode všech stejně, bez ohledu na majetkové poměry. Prefektové vymáhali daně a dávky také na biskupech a kněžích, kteří

dříve byli od daní a dávek osvobozeni. Basil několika listy zakročoval u císařského prefekta Modesta, jenž měl veliký vliv u císaře, aby bylo upuštěno od podobného zatěžování Církve. Toho sice dosáhl, ale Valent našel novou možnost trýzniti Basila.

Rozdělení kapadocké provincie na dvě samosprávné oblasti politické bylo císaři Valentovi zámkou, aby rozdělil i diecési na dvě. Tianský biskup Antim prohlásil se za metropolitu císařem nově zřízené diecése, které však postrádalo platnosti církevně-právní. Z toho povstaly rozbroje mezi biskupy, duchovenstvem i věřícími. Jedni i v nové diecési byli pro celistvost diecése pod jedním metropolitou Basilem bez ohledu na politické rozdělení, druzí - vedeni většinou jen osobními ohledy - se postavili za Antima proti Basilovi. Na urovnání vzniklého sporu byla svolána synoda biskupů obou Kapadocie, na níž Basil obhájil svá práva, a jednota kapadocké arcidiecése byla zachována; Basil proto hájil nedělitelnost své církevní oblasti, aby snáze byla zachována církevní jednota a pravověrnost.

Když císař začal vyháněti katolické biskupy z jejich diecési, mezi nimiž byl Eusebios Samosatský, Meletios Antiošský, Atanáš Alexandrijský, Epifanios Cyperský, Řehoř Nysenský a jiní, císařský prefekt v Cesarei upozornil císaře, aby i Basila zbavil trůnu. Císař váhal, proto prefekt počal roku 371 jednati o své újmě, aby Basila znovu zastránil a získal pro arianismus. Povolal si ho a vytýkal mu, proč stále odporuje císaři a sám jediný je zatvrzelý.

Basil sice věděl, kam míří, ale otázal se, čeho se týká jeho zatvrzelost a odpor. - Prefekt řekl: „Nepřijímáš císařovo náboženství, zatím co všichni ostatní už se k němu přiklonili a podrobili.“ - Basil: „Toho císař žádati nemůže a žádné stvořené věci se klaněti nebudu, ani kdybych se tím sám stal bohem.“

Prefekt: „Což nepokládáš nás a naše přátelství za velikou čest, že se nechceš k nám přidati?“

Basil: „Vy prefekti jste opravdu velmi vznešení a vážení, to vím, ale Boha nepředčíte. Rovněž vaše společnost by byla pro mne čestná, avšak jako takových, kteří jsou našimi poddanými, neboť křesťanství se nevyznamenává důstojností osob, nýbrž věrou.“

Prefekt nemohl snést, že Basil ho necení více než kohokoliv z prostých věřících a proto zvolal: „Což se nebojíš mé moci?“

Basil: „Proč bych se měl báti? Co se stane? Co mi hrozí?“

Prefekt: „Co ti hrozí? Něco z mnoha, co je v mé moci.“

Basil: „Co je to? Poslouchám.“

Prefekt: „Zabavení majetku, vyhnanství, muka, smrt.“

Basil: „Máš-li ještě něco jiného po ruce, řekni, neboť nic z toho, co jsi uvedl, se mne nedotýká?“

Prefekt: „Jak to myslíš?“

Basil: „Zabavení majetku nepodléhá ten, kdo nic nemá; leč že bys snad potřeboval těchto několika cárů a trochy knih, které tvoří veškerý můj majetek a zásoby. Vyhnanství neuznávám, neboť nejsem vázán na žádné místo; ani toto, ani jiné území, které obývám, ani to, kam budu poslán, nepokládám za své, protože vím, že celá země patří Bohu, jehož jsem zde pocestným a poutníkem. Muk se také nebojím, neboť tělo už slábne a snad postačí prvé mučení, abych dalšího zůstal ušetřen, a tak jen to jediné bude v tvé moci. Smrt se mi stane dobrodiním, neboť mi urychlí příchod k Bohu, pro něhož žiji, jehož zájmy zastávám a z větší části jsem už mrtev v tom, k němuž spěchám (Kristu).“

Prefekt: „Dosud nikdo tak se mnou nemluvil.“

Basil: „Snad jsi dosud nepadl na biskupa, neboť každý v této věci by musel stejně mluvit. Ve všech ostatních věcech, ó prefekte, jsme mírní, snášenliví a ve všem poslušni svého vládce a v ničem ani proti němu, ani proti tomu nejmenšímu nevystupujeme, ale jakmile se jedná o Boha a jeho zájmy a

máme rozhodovati mezi ním a ostatními věcmi, tu vším ostatním pohrdáme a jen na něho myslíme. Tu pak oheň, meč, šelmy a všechny nástroje tělo nám drásající jsou pro nás spíše zdrojem rozkoše než hrůzy. Proto zaval nás potupou, hroz nám, čím chceš, a řekni to i císaři, nikdy nás nepřemůžeš a nedosáhneš, abychom s tebou souhlasili, ani kdybys hrozil ještě horšími krutostmi.“

Opravdu, s takovým biskupem, který by si byl vědom do té míry své povinnosti vůči duším a Církvi, se prefekt nesetkal, proto přiznal svou porážku i císaři: „Tento biskup nás přemohl: je příliš povznesený, stálý proti přemlouvání, pevný proti lichocení. Musíme hledat někoho vlažnějšího: proti tomuto buď přímé násilí nebo vzdání se čekání, že ustoupí hrozbám.“

Císař sám se o Basillově statečnosti přesvědčil, když o svátku Zjevení Páně s celým dvorem se odebral do katedrálního chrámu v Cesarei úmyslně pozdě, když už Basil konal bohoslužby. Očekával, že Basil při jeho vkročení do chrámu přeruší bohoslužby a přivítá ho. Návštěva lidu ve chrámě byla veliká, ale císaře si nikdo nevšiml. Oči všech byly upřeny na oltář, u něhož Basil konal posvátný obřad za hlaholu zpěvů. Císař s úžasem patřil na Basila, jenž ani brvou nehnul, jako by se nic nebylo stalo - „cele přibit v Bohu a k oltáři“ - rovněž ostatní duchovenstvo v jakési bázni patřilo na Basila, stálo na svých místech. Císař byl tím uveden do nesmírných rozpaků a zachvácen jakousi hrůzou, které nepocítil ani na bojišti, že div neomdlel.

Tato statečnost Basillova velmi na císaře zapůsobila, že si počal vážiti svého odpůrce, ba pocítil vůči němu jakési přátelství. Daroval mu dokonce nejkrásnější císařská pole v okolí Cesareje, aby jejich výtěžku mohl Basil použítí pro své chudé. Této změny císařova smýšlení vůči Basillovi se ariáni zalekli, takže mu připomínali přísahu, kterou se zavázal po celý život chránit arianismus a katolíky k němu i násilím přitahovat. Neustali, dokud se Va-

lens nerozhodl poslati Basila do vyhnanství. V Cesarei však z toho povstalo veliké jitření, ba vzbouření v lidu, a když téže noci, co měl Basil odejít do vyhnanství, prvorozený syn císařův náhle těžce onemocněl, císař poznáváje v tom zákrok Boží, rozsudek proti Basillovi pronesený odvolal. Basil tedy zůstal na svém místě jako neohrožený a vítězný strážce svého stáda.

11. ÚPRAVA LITURGIE

Kristus ustanovil jen podstatu svátostí, ale obřad udělování ponechal k určení apoštolům a Církvi. Následkem toho se bohoslužebný řád v různých krajích různě vyvíjel. Svätý Justin ve své Apologii (z roku 166) tvrdí, že svätý Petr ihned po vyznání víry proměňoval a společnou modlitbou Otčenáše se obřad mše svaté končil. Na západě i na východě téměř v každé diecési byly obřady provázející Oběť nejsvětější různé a nestejně dlouhé po celá staletí. V Cesareji samotné bohoslužebné obřady začínaly o půlnoci a končily pozdě po poledni. Tím se ovšem stávalo, že věřící bývali unaveni a často se chrámu a bohoslužeb vzdalovali.

Basil máje na zřeteli jen duchovní dobro věřících, podjal se těžkého úkolu zkrátiti a sjednotiti zvláště obřad mše svaté. Není našim úkolem činiti zde rozbor Liturgie svätého Basila. Stačí nám zjistiiti skutečnost, že svätý Basil úpravu liturgie ve své diecési provedl. A je jeho Liturgie asi vůbec první, která byla napsána a pevně stanovena s vyloučením všech, do té doby libovolných přívěsků podle osobní záliby. Tím nikterak nevylučujeme možnost, že Basil vzal v úvahu již stávající liturgické příručky soukromé. Před Basillovou reformou liturgie nebylo žádného liturgického formuláře, nevyjímajíc ani tak zvané liturgie „apoštolské“ - sv. Petra, Jakuba, Marka a j. - který by zavazoval všeobecně.

Pro Basila jako reformátora liturgie máme ná-

sledující důkazy. Předně Basil sám se zmiňuje o své Liturgii ve svém spise o Duchu svatém (c. 27): „Kdo ze svatých nám zanechal způsob, jak slaviti Chléb eucharistický? Nespokojili jsme se tím, co připomíná Apoštol a Evangelium (totiž proměňující slova), nýbrž vše to, co říkáme před a po (proměňování) přijali jsme z podání jako mající velikou důležitost pro slavení Tajemství, a sepsali.“ - Svätý Řehoř Naz. (Or. 43, c. 34) praví, že Basil napsal „euchon diataxeis“, což je dnes přijímáno a vztahováno na podstatnou část nynější Liturgie.

Dále máme svědectví Pseudo-Proklovo, že svätý Basil provedl úpravu a zkrácení tehdejší liturgie, a s jeho jménem byla pak spojena maloasijská liturgie vůbec. Basila jako reformátora liturgie označuje kolem roku 512 jáhen Petr ve svém listě Fulgenciovi a africkým biskupům, kolem roku 531 Leontios z Cařihradu, roku 682 kánon 32. synody trullánské, roku 787 akta druhého sněmu nycejského a j. - Vývoj Liturgie svätého Basila nikdo nepopírá, takže nyní užívaná se neshoduje doslovně s původní.

Zdá se, že Basilova Liturgie zavdala podnět druhým církevním obcím, zvláště Byzanci, aby svou Liturgii cařihradskou pojmenovali Liturgií svätého Jana Zlatoústého, svého nejznamenitějšího kazatele a biskupa.

Basilova Liturgie je prochnuta nesmírnou vážností a zbožností. Bohužel, byla ve východní Církvi záhy zatlačena právě Liturgií svätého Jana Zlatoústého, když Byzance si osobila právo rozhodovati nad východem, takže dnes se jí užívá jen o některých dnech církevního roku: na příklad o svátku svätého Basila a svätého Řehoře Naz., o nedělích postních - s výjimkou neděle Květné, o svatvečerech vánoč a Zjevení Páně, o Zeleném čtvrtku a velikonoční noci.

12. V OHNI ZKOUŠEK

Náboženské bouře, rozhodávající život Církve na východě, nesmírně se dotýkaly Basila a připravovaly mu krutá duševní muka. Nová bolest pronikla jeho srdcem, naplněným tak velikou láskou k duším, když k bludu Ariovu se přidružil blud Apolinariův. Apolinarios, biskup laodicejský, počal tvrdit, že v Kristu nebyla lidská přirozenost celá, že Kristus neměl lidské duše, že tělo nepřijal z Marie Panny, nýbrž si je z nebe přinesl a sama božská podstata se proměnila v tělo. Samozřejmě, že tato bludná nauka o Synu Božím měla v zápětí nové bludy o nejsvětější Trojici. Basil se vrhl jako lev do boje proti tomuto novému bludu a potíral jej v kázáních, ve svých listech. Nedivíme se, když v jednom svém listě ulevuje své bolesti: „Pro tyto věci stud a odpor zahalil naše tváře a prudká bolest naplnila naše srdce.“

Vedle této zkoušky byl stíhán úmrtími svých přátel a také svých příbuzných. Basilův život byl jediný boj pro Boha a Církev. V boji nejvíce si ceníme opory, již nalézáme ve svých přátelích. Basilovým přítelem a druhem v boji proti bludařům byl Musonios, biskup novocesarejský, při jehož smrti Basil byl nucen zvolat: „Zemřel, zemřel Musonios, muž, jenž byl nejznamenitějším ze všech za naší doby; chloubou vlasti, ozdobou Církve, sloupem a oporou pravdy, posilou pravé víry v Krista, pevností svých (věřících), které nemohly zdolati žádné nástrahy nepřátel.“

Po smrti svého přítele Atanáše, biskupa ancyránského, se stal podle svědectví Řehoře Nysenského Basil truchlícím jako pelikán v poušti. Při smrti svých přátel želel nejvíce toho, že Církev ztrácí své obhájce a bojovníky právě v dobách nejtěžších. Vidíme to ze slov Basilových právě při Atanášově úmrtí: „Zemřel Atanáš, jenž byl opravdu sloupem a posilou Církve... Velké nebezpečí je, aby po ztrátě tohoto základu zároveň s ním nepadli mnozí.

Zavřena jsou ústa, která dosud jak s velkou přesvědčivostí, tak se znamenitou výmluvností přispívala ke vzdělání bratří.“

Velmi bolelo Basila také to, že na stolce uprázdněné smrtí pravověrných katolických biskupů, bývali císařem dosazováni bludařští, ariánští a jiní biskupové: „Komu dále bude svěřována péče o Církev? Kdo bude naším druhem v těchto smutných dobách?“

V dubnu roku 372 zemřel Řehoř starší, otec Basilova nejlepšího přítele Řehoře Nazíanského; Basil ihned spěchal do Nazianzu, aby bratrsky sdílel bol svého přítele. Byl přítomen všem smutečním obřadům. Ještě téhož roku v srpnu ztratil Řehoř také svou matku Nonu.

Basilův kalich hořkosti byl dovršen smrtí jeho drahé a svaté matky Emelie, již Pán k sobě povolal roku 372. Svému bolu dává průchod prostými, ale velmi obsažnými slovy: „Nyní však ztratil jsem pro své hříchy svou jedinou útěchu života - svou matku. Nesměj se mi, že v takovém věku ještě oplakávám svou sirobu; ale věz, že nenacházím nížádnou náhradu za tu, kterou jsem ztratil.“

Ještě si neoddechl po této ráně, přišla nová - vyhnanství, jímž byl od císařského prefekta postizen Basilův vlastní bratr Řehoř, biskup v Nyse. Na Basila se císařský prefekt neodvážil, neboť věděl, že si ho císař váží; proto byl pronásledován jeho bratr. Zatím co se Řehoř skrýval, jednal Basil s císařským ministrem Abirsiem, aby byl rozsudek proti Řehořovi odvolán. Hlavním důvodem k těmto intervencím byla obava, aby na nysejský stolec se nedostal biskup ariánský, jako se stalo v případě Eusebia ze Samosaty, jenž byl poslán do vyhnanství a na stolec dosazen arián, a jiných.

Od roku 375 trpěl Basil nemocí vnitřní. Řehoř Nazíanský praví: „Od velikonoce trýznily Basila hořečky neustálé a bolesti vnitřností, v nichž se zmiňtal jako na moři a oddechu neměl.“ - Basil byl slabší tělesné soustavy, ale na svou nemoc nedbal. Sla-

bost tělesnou přemáhal silou duševní, usilovnou prací a horlivostí o Církev. Císařský místodržitel jednou hrozil Basilovi, že ho dá zmrskat a vyrvat mu játra z těla. Basil odpověděl: „Jsem ti vděčný za tento tvůj úmysl, neboť jsou mi játra zdrojem všelijakých obtíží a jestliže splníš, čím hroziš, zbavíš mé tělo věci obtížné a bolestné.“ - Z toho můžeme usuzovat, že Basilovy obtíže trvaly už delší dobu.

Z Basilovy odpovědi poznáváme, že dráždil své nepřátele, mezi něž patřili v první řadě císařští úředníci, svou odvahou a touhou po mučednictví. Nebylo mu dopřáno, aby prolil pro Krista svou krev, ale kalich utrpení, jímž Bůh zkoušel jeho víru, jeho trpělivost, statečnost v ohni zkoušek ukazuje, že Basilův duch nebyl menší ve velkodušnosti, odvaze a lásce, než mučedníků.

13. TĚŠITEL

Basil na svém arcipastýřském trůně s bolestí viděl, jak Církev, která byla štípena jako vinice, aby se rozšířila po celé zemi a naplnila ji svou úrodou, byla rozryta a zničena „divokým kancem, to jest ďáblem“; tuto pohromu Basil nejen oplakával, nýbrž snažil se, aby něčím ze svého přispěl ji ku pomoci. (Srov. Řehoř Naz. Or. 43.) Útěcha byla jediným prostředkem, jež Basil těžce zkoušeným církevním obcím mohl poskytnouti. A útěcha není darem nejmenším. Je to dar veliký, jehož velikost přýští přímo od Boha. Utěšovati je vlastnost Boží. Třetí božské osobě - Duchu svatému - byl samotným Kristem dán název Utěšitel.

Utěcha dovede kolikrát nahraditi i největší zrátu. Potěšující slovo, vyslovené z vnuknutí Božího k trpícímu, vítězí nad bolestí a naplňuje radostí. Basil měl od Boha dar utěšování, jak dosvědčuje Nazíanský: „Když zuřilo za Valenta pronásledování a ničilo církev v Syrii, Palestině, Egyptě - Basil byl necháván na pokoji, a jak se zdálo, chráněn

Boží prozřetelností za tím účelem, aby mohl těšiti ty, kteří byli ve všelikém protivenství... Proto Basil vzal na sebe jaksi péči o všechny církve a svými listy je těšil, povzbuzoval a vzdělával.“

Zájem o pronásledovanou Církev přenášel ho za hranice vlastní metropole, na niž si už císař sáhnout neodvážil. Nebylo snad církevní obce nebo provincie na východě, které by Basil nebyl poskytl útechy. Jen namátkou vybíráme několik úryvků, abychom poznali, že jeho listy utěšovati dovedly. Antiošským, zbaveným svého biskupa, psal: „Kdo mi dá křídla jako holubici, abych mohl letěti k vám a splniti touhu, kterou jsem unášen do vašeho shromáždění... Kdo by měl tak tvrdé srdce? Kdo by nepocítil soucit a zůstal lhostejný, když by slyšel odevšad vzdechy a pláč, kdo by neboleštnil ve svém srdci, ba, kdo by se na zem v pláči nenachýlil a oněmi přemnohými starostmi se neumohl...? Proto vás prosím, abyste objali útěchu a v naději útěchy snášeli s radostí přítomné bědy... Zachovejme si ducha stálosti a věrnosti; pevnost naší víry v Krista budiž střežena nepohnutě; a vbrzku a rychle přijde Pomocník, přijde a nebude váhat. Musíme přijímat zkoušku za zkoušku, ale mějme naději nad nadějí: ještě maličko a opět maličko. Takovým způsobem osvěžuje Duch svatý své služebníky: příslibem věcí budoucích; po utrpení následuje naděje. Co však se doufá, brzy přijde.“

Ani na své spolubratry a věřící ve vyhnanství nezapomínal. Biskupa Eusebia Samosatského těší svým listem ve vyhnanství v Thrácii: „Svou statečnost jsi dostatečně osvědčil... Rovněž bouři pokušení jsi slavně překonal a ukázal jsi, že jsi větší než tvoji pronásledovatelé. Otcovskou hroudu jsi s radostí a s klidným duchem opustil jako vyhnanec. Rodnou tvou půdu cizí lidé jako svou obývají, my však obdržíme ono Město na výsostech. Naše biskupská křesla obsazují jiní, my máme Krista samotného. Ó, jaká výměna! Jak velké obdržíme, pohrdnuvše malými! Šli jsme skrze oheň a vodu; dou-

fáme, že přijdeme, a to do osvěžení. Neboť neopustí nás Bůh a nesnese pohledu na pravdu poníženou pronásledováním, ale podle velikosti bolestí našich jeho útěcha nás posílí.“

Vyhnanců bylo mnoho. Basil toužil všem psáti, všechny potěšiti. Velkou bolest a starost mu působilo, že o mnohých ani nevěděl, kde jsou, a nebylo možno s nimi přijíti ve spojení. Vyhnané a pronásledované katolíky povzbuzoval příkladem prvních mučedníků: „Také otcové vaši trpěli pronásledování, avšak od pohanů. Rozehváceny bývaly jejich statky, rozbořeny domy a sami hnáni do vyhnanství. To bylo od zjevných nepřátel a pro jméno Kristovo. Nynější však pronásledovatelé nás pronásledují jistě s nemenší nenávisť, než oni, ale na ošálení mnohých přioděli se sami jménem Kristovým, aby ti, jež pronásledování stihá, neměli ani útěchy ze slávy pravého vyznání. Proto jsem jist, že vám je přichystána větší odměna a sláva u spravedlivého Soudce, než oněm starým mučedníkům.“ - Ariáni se totiž vydávali za pravověrné křesťany a katolíky chtěli navenek zbaviti zásluhy z utrpení za pravou víru. Basil poukazuje na to, že ariáni Boha neoklamou!

Basilovy listy byly přijímány s velikou radostí a vděčností. Za všechny katolíky ve vyhnanství děkoval mu Meletios, antiošský biskup, úpící ve vyhnanství v Armenii: „Kdybys věděl, jak velikou radost nám působíš, kdykoliv nám napíšeš, jistě by jsi nevynechal ani jediné příležitosti ke psaní, ba úmyslně bys nám často psával, neboť ty umíš ukázat, jakou odměnu mají trpící přípravu u Boží dobroty, a z toho čerpají útěchu. Neboť zde je všechno plné bolesti... A tak, když dostaneme tvůj list, nejprve se díváme, jak je dlouhý, a jediné ten milujeme, který vyniká počtem řádek. Pak teprve jej čteme a čteme jej stále, a dokud jej čteme, radujeme se. Jakmile list končí, litujeme. Všechno dobré jest obsaženo v tvých listech; neboť co vychází z dobrého srdce - je dobré!“

14. POSLEDNÍ BRÁZDA . . .

Devět let pásl Basil ovce a beránky Kristovy jako biskup v Cesareji. V krátké době naplnil časy mnohé . . . Nemožno vylíčit, kolik práce pro Krista a duše, kolik bojů s jejich nepřáteli tato krátká poměrně doba znamenala. Mnoho vykonal, ale leccos se mu také nepodařilo. Byl v mužných teprve letech - 49 roků - ale strohý asketismus a jím snad přivoděná nemoc v ústrojí zaživacím a práce bez oddechu vyčerpaly jeho tělesné síly. Cítil, že táhne už poslední brázdou na líše Církve Kristovy.

Viděl veliké dílo, které s pomocí Nejvyššího vykonal zvláště pro Kristovy chudé. Město chudých a poutníků - Basilias - stálo před branami Cesareje, a viděl také, jak podle jeho vzoru venkovští biskupové budovali ústavy křesťanské lásky v menších městech. Byl však také člověkem a není tedy divu, že ho „nejvíce bolelo, když nespátřil plody všech svých námah“. - Dožil se také zklamání. Byl - on, neúmorný zastánce katolické víry - podezříván z apollinarismu a podobných bludů. Eustatios, sebatský biskup v Armenii, Basilův přítel, upadl do bludů Ariových. Zakrýval své bludy a také je několikrát odvolal, ale znovu do nich upadl. Basil s ním stále udržoval přátelské styky, protože doufal svým vlivem udržeti ho v pravé víře. To ovšem zavdávalo příležitost skrytým jeho nepřítelům, aby byl obviňován z bludařství, a nechápali jeho lásky k bloudící duši. Basil na všechny výtky zůstal klidný, i když v duši cítil bolest. Patrofilovi, který si na něho vyjel prudkým listem, klidně odpověděl: „Nejsem tak zatvrzelý a zaostalý, abych přátelské výtky bratří těžce nesl: tak jsem totiž dalek, abych se urazil tím, co mi bylo psáno, že málo schází, abych se při čtení nesmál.“ - Když však Eustatios setrval zatvrzele v bludu a Basil viděl marnost svého namáhání, přerušil s ním všechny styky a prohlásil ho veřejně i on za bludaře. Čistota víry je více než přátelství lidské.

Dočkal se ještě, že po smrti císaře Valenta v srpnu roku 378 nastal pro Církev mír, neboť vláda Theodosiova znamenala pro katolíky svobodu. Posledním veřejným úspěchem Basilovým bylo zvolení jeho přítele Řehoře z Nazianu na biskupský stolec hlavního císařského města Cařihradu. To byla také jeho poslední pozemská radost.

Poslední týdny roku 378 byl Basil upoután na lože. Cítě blížící se konec jeho pozemské pouti, dal si pozvati zástupy svých chudých a jim vystrojiti hostinu. Jejich radost mu byla předchutí hostiny nebeské. Dal se pak donésti mezi ně a promluvil k nim několik vět na rozloučenou. Byla to slova otcovská, slova poučení, povzbuzení i požehnání.

Jakmile se roznesla rozsáhlou metropolí zpráva, že jejich pastýř umírá, byl všude nesmírný zármutek. Nebylo - praví Řehoř Nazianský - ani jednoho, kdo by nebyl ochoten nabídnouti svůj život za život Basilův. Bůh však chtěl právě život Basilův. Přiblížil se den 1. ledna 379 a tehdy nastal smrtelný zápas. Basilův zápas poslední. Netrval dlouho.

Basil přijal znovu svaté svátosti. K okolostojícím biskupům, kněžím a několika laikům promluvil několik přátelských slov. Pak objal svými rukama a přitiskl na hrud kříž Kristův a modlil se. Říkaje slova: „Pane, do rukou tvých poroučím ducha svého“ - vydechl svou duši a odevzdal ji Pánu. - Nikdy nebylo v Cesareji tak smutno, jako 1. ledna 379. - Tehdy ztratila svého metropolitu, pastýře, učitele a otce, Basila Velikého.

Ined po své smrti byl Basil vzýván a ctěn jako svatý. Den jeho smrti byl zasvěcen na východě jeho památce. Až dodnes se svátek svatého Basila Velikého slaví na východě 1. ledna; v latinské Církvi 14. června. - Ostatky svatého Basila byly nejprve uloženy v hrobě jeho rodičů. Flanderský velkokníže Robert II. Jerusalemský dal roku 1099 přenéstí ostatky světcovy do Bruges, kde až dodnes jsou v nesmírné úctě a vážnosti.

Ostatky svěťce, tak ve východní Církvi milova-

ného, odpočívají na západě. Jeho úcta spojuje oba světy: byzantský s římským, neboť Basíl byl a zůstal Učitelem jedné Církve Kristovy - katolické. Kéž vyprosí jí tento veliký horlivel katolické jednoty a pospolitosti úplné sjednocení!

15. DĚDICTVÍ SVATEHO BASILA VELIKEHO

Svatý Basíl byl znamenitým církevním praktikem, řekli bychom moderně, jenž dovedl býti podle potřeby i skvělým metafysikem a theologem, a v tom je jeho velikost. Jeho literární tvorba, již Církvi jako dědictví zanechal, tuto jeho velikost ještě zvětšuje. Svátý Řehoř Nazianský se zmiňuje o veliké úctě, již požívaly spisy Basillovy již u jeho současníků, jak vzdělaných i neučených, u křesťanů i pohanů; zdůrazňuje také vliv jeho spisů na smýšlení, snažení i život čtenářů. (Or. 43, c. 66.) Svátý Basíl právě pro svou obsáhlou literární činnost stojí mezi „čtyřmi velikými ekumenickými učiteli“ východní Církve.

Spisy svatého Basila obsahují díla dogmatická, asketická, liturgická a veliký počet kázání a listů. Během dob jeho literární tvorba neutrpěla ničím cizím vlivem, právě pro velkou vážnost, již se těšila, takže i po více než 16 stoletích máme spisy svatého Basila celkem všechny a neporušené dochovány. Nejlepší vydání máme od Maurinských benediktinů, J. Garniera († 1725) a Pr. Marana († 1762), jež vyšlo ve třech svazcích v Paříži 1721—1730. Trochu zlepšené a o nové objevy rozšířené vydání máme Migne, Patrologia Graeca, tom. 29—33, Paris 1857.

Jmenujeme nejdůležitější Basilova díla: a) dogmatická: „Proti Eunomiovi“ z roku 363—4; „O Duchu svatém“ z roku 375; b) asketická: pojednání mravoučná, dvě řehole a několik kázání o mnišském životě, rady pro mnichy a pod.; c) liturgická: bohoslužebný řád čili tak zv. Liturgie sv. Basila; d) kázání a listy: listů je celkem 365, z nichž mnohé jsou obsáhlé. V listech jsou roztroušeny motivy historické, dogmaticko-apologetické, morálně-asketické, disciplinární, těšící listy, doporučující a přátelské. - Sloh sv. Basila jest jasný, velmi živý a barvitý s hojností krásných obrazů a při tom přesný ve slovech.

Druhou část dědictví sv. Basila tvoří jeho řád, jehož členové se nazývají podle něho - Basiliáni. Svátý Basíl může býti považován za zakladatele řádu mnišského, jenž až dosud jest jediným řeholním řádem ve východní Církvi. Jeho řehole (Migne PG, 31, 890 násl.) obsahuje 55 „delších pravidel“, druhá (PG, 31 1051 násl.) obsahuje 313 „kratších“ pravidel. Jak tyto řehole, tak jeho kázání, listy a kánony měly vliv na utváření mnišství, které proti dřívějším směrům znamenalo jakési zmírnění, neboť staří mniši příliš lpěli na poustevnictví, kdežto sv. Basíl učinil mnišský život možným i ve městech. Jeho řehole se rozšířila velmi rychle po celé Malé Asii, Řecku, Thracii, Syrii, Palestině a jižní Itálii. Její vliv pozůstával v utvoření ideálu duchovní formace mnicha; mlčí o podrobnostech klášterního života, jehož úpravu v duchu řehole provedly kánony koncilů (gangerského, chalcedonského, trullanského - j) a tak zvané „Typikon“, t. j. sbírka předpisů pro jednotlivé domy nebo skupiny domů.

Východní církev nemá řeholních řádů s ústřední správou - velmistrem, nýbrž jen mnichy. Jméno „Řád svatého Basila Velikého“ - „Ordo S. Basilii Magni, O. S. B. M.“ vzniklo až asi ve 14. století v Itálii, snad o něco dříve, kde se tehdy i východní mniši počali organizovati podle vzoru západních latinských řádů. - V Římě povstaly ve století 7. a 8. mnohé řecké kláštery s řeholí sv. Basila. Podobně i v jižní Itálii, na Sicilii, kam zahnal mnohé mnichy z Řeka útěk před Araby a pak před obrazoborci. Ovládnutí jižní Itálie Řeky přispělo k rozkvětu řeckých klášterů. Když však řecký prvek vymíral a mezi členy se nedostávalo dostatečné znalosti řeckého jazyka liturgického, špatné hospodaření komendatár. opatů způsobilo zánik mnohých klášterů. Když pak Bernard de la Crux zavedl basiliánskou řeholí do Španělska (breve Pia IV. z roku 1561), sjednotil papež Řehoř XIII. všechny basiliánské kláštery italské, sicilské a španělské v jedno pod jedním generálem roku 1579, ale ani tak nezabránil zániku řeckých klášterů. Podle Rodotà bylo kolem roku 1760 ze skoro 1500 italských basiliánských klášterů dřívějších dob - pouze 43, které však zanikly v revoluci 18. století všechny s výjimkou kláštera Grottaferrata nedaleko Říma.

Basiliánská řehole dostala se též na Rus, kde založením Pečerské lavry u Kijeva (1051) stalo se mnišství středem církevní i národní kultury. Po uvědomení ruského rozkolu stali se i zde mniši - jako před tím v Byzanci - odpůrci katolictví. Basiliánské kláštery na Ukrajině nesmírně mnoho utrpěly tatarskými vpády a úpadkem kázně. Usilím sv. Josafata Kuncewicze a Josefa Velamina Rutského a za pomoci Tovaryšstva Ježíšova podařilo se roku 1617 spojit litevské basiliánské kláštery v jednu kongregaci a provést požehnanou reformu, která přinesla velký užitek dílu sjednocení Církve. Toužebné sjednocení všech rusínských basiliánských klášterů pod jedním protoarchimandritou bylo provedeno až roku 1743 na shromáždění v Dubně. Spory se světským duchovenstvem, zásahy a rušení Josefa II., dělení Polska a úplné potlačení řádu pod ruskou vládou způsobilo jeho úpadek. Až papež Lev XIII. roku 1882 zavedl znovu reformu, která přivedla řád k novému rozmachu. Haličská provincie má 19 domů, československá karpatská 5 domů se střediskem v monastýru na Černěcké Hoře u Mukačeva, který byl založen již v II století. Mají katoličtí Basiliáni své domy též v Kanadě, v USA a v Brazílii; celkem má řád sv. Basila asi 450 členů, z nichž přibližně asi jedna třetina jsou kněží, druhá bohoslovci, třetí bratři-laici. Basiliáni řídí rusínskou kolej v Římě a seminář východního obřadu v Zagrebu. Vedle mužské větve je také větev ženská, která se odvozuje od sv. Makriny, sestry sv. Basila. Basiliánky mají asi 300 sester v Polsku, v ČSR, v Jugoslavii a v Americe. V ČSR mají své středisko v Užhorodě.

Vedle starého řádu sv. Basila jsou také novější kongregace podle něho pojmenované; na př. Melchitští mniši (1697), kteří působí zvláště v Syrii. Roku 1822 vznikla také latinská kongregace sv. Basila v Annonay pro výchovu zbožného a učeného duchovenstva; působí v Anglii, Alžírě, USA a Kanadě; generál sídlí v Toronto.

Osobnost svatého Basila Velikého zajímá východ i západ. Kéž své dědictví uvede celé do lůna jednoho Ovčince pod jedním pastýřem Kristem a jeho náměstkem římským papežem!

OBSAH

Úvod	3
1. Svatozář rodiny	7
2. Budevání základů	9
3. Vedení Duchem	12
4. Organizátor řeholního života	16
5. Pohled do daleka	24
6. Na přední straně	28
7. Proti úmrtí bláznů	32

LITERATURA

Nejzajímavějším pramenem jsou spisy sv. Basila, jeho listy a pod. - Pak díla sv. Rehoře Naz., zvláště řeč 9, 10, 11, 18, 43 s svěživotopis, které jsou obsaženy v Migne, PG, svazek 35, 36 a 37. Řeč o sv. Basilovi od Rehoře Nysenského, PG, sv. 46. - Z monografií uvádíme: Fr. Baert, De S. Basilio M., Acta SS Junii II, Antverpy 1698; Maran Pr., Vita s. Basili M. v Migne, PG, sv. 29; Giuseppe del Pozzo, Dilucidazioni critico-istoriche sulle relazioni degli antichi e moderni scrittori della vita di S. Basilio Magno, Roma 1746; J. Wittig, Leben, Lebensweisheit u. Lebenskunde des hl. Metropolitens Basilius d. Gr., Freiburg i. B. 1920; P. Rodotà, Dell'origine, progresso e stato presente del rito greco in Italia, 3 sv., Roma 1758—63; N. Petrov, Očerki istorij Basilinskago Ordena v byvšej Polši, Kijev 1870 až 72; Analecta Ordinis S. B. M., Lwów od roku 1924; F. Probst, Liturgie des vierten Jahrhunderts Münster 1893; A. Baumstark, Die Messe im Morgenland, Kempten 1906.

Basiliánská řehole dostala se též na Rus, kde založili Federaké lavry u Kijeva (1081) stále se množící klášterem církevní i národní kultury. Do uvědomění ruského rozumu šli se i zde mniši - jaké viděl tam v Byzanci - odpůlci katolictví. Basiliánské kláštery na Ukrajině nesmírně mnoho utrpěly tatarskými vpády a úpadkem kázno. Usilím sv. Josefa Kuncewicze a Josefa Velamína Rutského a za pomoci Tovarystva Ježišova podřího se roku 1617 spouští litevské basiliánské kláštery v jednu kongregaci a provedli požehnanou reformu, která přinesla volky hřítek dříbu sjednocení Církve. Toužebně sjednocení všech ruských ob basiliánských klášterů pod jedním protoduchovním, bylo provedeno až roku 1743 na shromáždění v Tereš. Spory se světským duchovenstvem, zásahy a rušení klášterů, dělení Poljaka a úpadek podléhající řádu pod ruskou dýhou způsobilo jeho úpadek. Až papež Lev XIII. roku 1882 zavedl znovu reformu, která přivádla řád k novému rozmachu. Halická provincie má 19 domů, českobudvarská karpatská 5 domů se střediskem v monastýru na Černé hoře u Mukacheva, který byl založen již v 11. století. Na katolické Basiliány své domy též v Kanadě v USA a v Austrálii; celkem má řád sv. Basila 304 domů, z nichž 110 jsou v Evropě, 100 v Americe, 90 v Africe a 4 v Asii. Basiliáni své domy též v Kanadě v USA a v Austrálii; celkem má řád sv. Basila 304 domů, z nichž 110 jsou v Evropě, 100 v Americe, 90 v Africe a 4 v Asii. Basiliáni své domy též v Kanadě v USA a v Austrálii; celkem má řád sv. Basila 304 domů, z nichž 110 jsou v Evropě, 100 v Americe, 90 v Africe a 4 v Asii.

OBSAH

Úvod	5
1. Svatozár rodiny	7
2. Budování základů	9
3. Veden Duchem	12
4. Organisátor řeholního života	16
5. Pohled do duše	18
6. Na přední stráž	20
7. Proti náporu bludařů	22
8. Arcibiskupem v Cesarei	25
9. Pastýř duší	27
10. Obhájce svobody Církve	31
11. Úprava liturgie	35
12. V ohni zkoušek	37
13. Těšitel	39
14. Poslední brázda	42
15. Dědictví sv. Basila Velikého	44

OBŠAH

5	Úvod
7	1. Svatozář rodniny
9	2. Budování zázřabů
12	3. Veden Duobem
16	4. Organizátor řebolního řivota
18	5. Pohled do duše
20	6. Na pšebě střeš
22	7. Proti náporu hlubání
25	8. Arcibiskupem v Cesare
27	9. Pátý duš
31	10. Odběra svobody Círky
35	11. Úprava liturgie

12. V olní zkoušce
Nihil obstat: P. Aem. Soukup O. P., censor ordinis. *Imprimatur:*
 P. Thomas Dittl O. P., Prior prov. Pragae, die 7. Novemb. 1938.
 Reg. pag. 245. *Nihil obstat:* P. Aem. Soukup O. P., censor ex
 officio. *Imprimatur:* Olomucii, die 9. Novemb. 1938. Dr. Joan.
 Martinů, vicarius generalis. Nr. 18.369.

V Í T Ě Z O V Ě
 9. svazek V. ročníku
 Dr. J. M. Jurák O. P.

SVATÝ BASIL VELIKÝ UČITEL CÍRKVE

Vydáno za redakce
 P. Prokopa Švacha
 O. P. v listopadu 1938
 Tiskem Lidových zá-
 vodů tiskařských a
 nakladatelských, sp.
 s r. o. v Olomouci

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUIS!

Konference Vyššího náboženského kursu budou v listopadu v Praze a v Brně dne 26. V jiných městech se začne pravidelně v prosinci.

Výhledy revue na Hlubinu budou od nového roku vycházeti samostatně, čímž se vlastně stává časopis „Na hlubinu“ čtrnáctidenním. Rozrůstající se látka Výhledů v Hlubině si vyžaduje, aby byly vydávány zvlášť. Je tolik problémů, jež je třeba řešiti s hlediska kulturního, sociálního i náboženského podle osvědčené životní pravdy křesťanské. Výhledy sdruží kolem sebe kruh nejlepších našich spisovatelů a pracovníků. Budou jistě vítány, hlavně nyní, kdy je třeba starati se o novou křesťanskou budoucnost národa.

Doporučujeme všem *Papicivův útržkový kalendář*, jehož propagační letáčky jsou vloženy v tomto čísle našeho časopisu. Tento skutečně cenný kalendář je originálním dílem bývalého redaktora čas. Vítězové. Všichni naši čtenáři rádi si objednájí tento katolický kalendář, jehož cena je 10 Kč.

LITERATURA

COL R. dr.: *Biblická hermeneutika*, pravidla k správnému výkladu bible, Olomouc 1938, Lidové knihhupectví, str. 150, cena 22 Kč. — Je to první česky psaná hermeneutika. Je v prvé řadě určena pro posluchače theologie, ale zároveň je to kniha cenná pro každého laika. Autor jasně a přehledně podává pravidla pro výklad bible, jež jsou nutná pro každého, kdo chce dobře poznati smysl bible, jež není vždy snadno nalézti bez správných norem. V Colově Hermeneutice je sнесeno mnoho materiálu. Je to kniha velké péle, informující současně o celé literatuře tohoto oboru. Může velmi dobře splniti své poslání v naší biblické literatuře celkem chudé. Doporučujeme ji všem, kdož chtějí lépe pochopiti Písmo sv. Šv.

HESSEN J.: *Die Werte des Heiligen*. Regensburg 1938, Verlag Friedrich Pustet, str. 284. — Přítomné dílo je vzácná práce z náboženské filosofie. Autor jemným a duchaplným způsobem pojednává o hodnotách náboženství, a speciálně o svatosti. Porovnává etické hodnoty s hodnotami svatosti. Ukazuje vznešenost těchto pojmů. Náboženská svatost je vlastně ta nejvyšší hodnota. Tato kniha Hessenova se může nazvati novou vědeckou rehabilitací náboženství. Kniha byla všude přijata s velkými sympatiemi a je opravdu vzácným dílem svého druhu.

MATTOŠKA L.: *Eucharistia, svety a l'udia*. Kremnica 1938, Serafínský svet, str. 206, cena Kč 22:50. Jsou to vzpomínky na eucharistické kongresy a na jiné cesty po Evropě i pobřeží severoafrického. Kniha Mattoškova je psána s velkým zápletem pro svaté věci, s vnímavým pochopením pro slávu zašlých měst, všímá si všeho, aby upoutal pozornost čtenářovu a zachytil všechny věci do svého památníku. Kniha přinese mnoho po-

učení pro všechny. Vypravování je doprovázeno patričními fotografiemi míst.

MELHARDT T.: *Die tiefen Wasser*. Regensburg 1938, Josef Habel, str. 238. Spisovatelka Trude Melhardt se vyznačuje svým darem poutavého líčení. Svě postavy nepodává neživotně, nýbrž dovede do svého vypravování vložit i mravní prvky, které nezůstávají v ději jen jako něco vedlejšího nebo cizorodého, nýbrž zapadají životně do celku a tvoří jeho duši. Proto se dobře čtou její spisy.

RENAULT P.: *La Percluse Héroïque*. Bruxelles 1938, Édition Universele, str. 228, cena 12 frs. – Je to hluboký román, jehož hrdinkou je dívka, kráčejíci bolestnou cestou za svým povoláním, jež jí svěřil Bůh, aby totiž šířila evangelium svými obětmi, ctnostmi a bolestmi. Jde o román, ale jeho hlavní hrdinka je skutečnou osobností. Její život plný obětí odívá autor rouchem románu, aby tím více ukázal bohatost apoštolského života, krásu ctnosti a oběti. Je to kniha víry, obdivu a modlitby.

RUBATSCHER M. V.: *Margarita von Cortona*. Freiburg i. B. 1938, Herder, str. 290. Ve formě románu podává známá německá spisovatelka a básnířka M. V. Rubatscher poutavý a dojemný život velké kajícnice Markety Kortonské. Tento román velké trpitelky má vysokou uměleckou úroveň. Autorce se podařilo vystihnouti velkou postavu svěťice, která se od smyslové a světské lásky dovedla povznést až k vrcholům svatosti.

Právě se tiskne

Zundel: V hlubinách Oběti

Objednejte si ihned toto vzácné liturgické dílo
V EDICI KRYSTAL V OLOMOUCI

Právě vyšlo!

SV. BERNARD:

Právě vyšlo!

CHVÁLY PANENSKÉ MATKY

Nejkrásnější řeči o Matce Boží. Cena 9.50 Kč.

3 Kč.

Měsíčník Vítězové. Revue Na Hlubinu. Edice Krystal. Vydávají profesori bohosloveckého učiliště řádu dominikánského v Olomouci. Za redakci odpovídá Fr. Macura v Olomouci. Tisknou Lidové závody tiskařské a nakladatelské, spol. s r. o. v Olomouci.